
Vergaderjaar 2020–2021

---

35 571

**Homogene Groep Internationale Samenwerking 2021
(HGIS-nota 2021)**

Nr. 1

HGIS NOTA 2021
Ontvangen 15 september 2020

INHOUDSOPGAVE

Leeswijzer	4
Inleiding: Nederland en de wereld in 2021	6
HGIS 2021 naar beleidsthema's	8
Beleidsthema 1: Versterkte internationale rechtsorde, eerbiediging van mensenrechten en gastlandbeleid	12
Beleidsthema 2: Vrede, veiligheid en stabiliteit	15
Beleidsthema 3: Effectieve Europese samenwerking	20
Beleidsthema 4: Consulaire belangenbehartiging en het internationaal uitdragen van Nederlandse waarden en belangen	23
Beleidsthema 5: Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen	26
Beleidsthema 6: Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat	29
Beleidsthema 7: Sociale vooruitgang (incl. onderwijs)	33
Beleidsthema 8: Versterkte kaders voor ontwikkeling	36
Beleidsthema 9: Apparaatskosten (incl. postennet) en overige uitgaven	39
Bijlagen	42
Bijlage 1: De HGIS verticaal: wijzigingen na de Miljoenennota 2020	42
Bijlage 2a: De HGIS horizontaal: meerjarencijfers per begrotingsartikel	43
Bijlage 2b: De HGIS-ontvangsten horizontaal: meerjarencijfers per ministerie en per begrotingsartikel	51
Bijlage 3: Berekening ODA-plafond 2020-2025, realisatie ODA-prestatie 2019 en raming ODA-prestatie 2020-2025	52
Bijlage 4: De ODA-uitgaven naar beleidsthema	54
Bijlage 5: De geplande ODA-uitgaven binnen de BHOS-begroting per regio in 2021	56
Bijlage 6: De non-ODA uitgaven naar beleidsthema	62
Bijlage 7: Internationale klimaatfinanciering voor ontwikkelingslanden 2021	65
Bijlage 8: Internationale inspanningen voor migratie in 2021	68

Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken

Geachte voorzitter,

Graag bied ik u de HGIS-nota 2021 aan. In de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) worden de uitgaven van de verschillende ministeries op het gebied van het buitenlandbeleid gebundeld, waarmee de onderlinge samenhang geïllustreerd wordt. Het uitgangspunt van de HGIS is het bevorderen van de samenwerking en de afstemming tussen de betrokken ministeries op het terrein van internationale samenwerking. De HGIS is daarmee een belangrijk instrument voor een geïntegreerd en coherent buitenlandbeleid.

De Minister van Buitenlandse Zaken

Stef Blok

LEESWIJZER

Wat is de HGIS?

De Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) is sinds 1997 een budgettaire constructie binnen de rijksbegroting. In de HGIS worden de uitgaven van de verschillende ministeries op het gebied van het buitenlandbeleid gebundeld, waarmee de onderlinge samenhang geïllustreerd wordt. Dit bevordert de samenwerking en de afstemming tussen de betrokken ministeries. De HGIS vormt daarmee een belangrijk instrument voor een geïntegreerd en coherent buitenlandbeleid. Binnen de HGIS worden de uitgaven voor ontwikkelingssamenwerking die voldoen aan de criteria voor officiële ontwikkelingssamenwerking (*Official Development Assistance*, ODA) expliciet zichtbaar gemaakt.

De minister van Buitenlandse Zaken coördineert het Nederlandse buitenlandbeleid en daarmee de HGIS. De minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking heeft een coördinerende bevoegdheid voor de uitgaven aan ODA binnen de HGIS.

Twee keer per jaar wordt de Tweede Kamer geïnformeerd over de ontwikkelingen binnen de HGIS. Op Prinsjesdag wordt de HGIS-nota aangeboden en op Verantwoordingsdag wordt het HGIS-jaarverslag aangeboden aan de Staten-Generaal. Deze documenten geven een integraal overzicht van alle uitgaven op het terrein van internationale samenwerking, die op de verschillende departementale begrotingen staan.

Buitenlandse betrekkingen zijn een zaak van het Koninkrijk der Nederlanden: Nederland in Europa, Aruba, Curaçao en Sint-Maarten, alsmede de Nederlandse openbare lichamen in het Caribisch gebied (Bonaire, Sint-Eustatius en Saba). Waar de HGIS-nota spreekt over 'Nederland' of 'Nederlands' wordt daarmee bedoeld: '(van) het Koninkrijk der Nederlanden', tenzij het gaat om zaken die specifiek het land Nederland betreffen, zoals het EU-lidmaatschap en ontwikkelingssamenwerking.

Opzet HGIS-nota 2021

HGIS-Beleidskader

De HGIS-nota 2021 geeft inzicht in de begrote middelen voor internationale samenwerking in 2021. De HGIS is ingericht langs negen beleidsthema's. Deze indeling is gebaseerd op de begrotingen van Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de internationale paragrafen van overige begrotingen. De toelichtende teksten zijn ontleend aan de Memories van Toelichting bij de begrotingen voor 2021 van de verschillende ministeries en geven een overzicht in vogelvlucht. Met ingang van 2021 geldt voor de begroting van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (XIV) een nieuwe artikelnummering. In deze nota wordt de nieuwe artikelnummering aangehouden. Waar van toepassing is dit aangegeven met een voetnoot.

Meer uitgebreide toelichtingen worden in de begrotingen van de betrokken departementen weergegeven.

In de nota wordt eerst een aantal kaders geschetst ten aanzien van het buitenlandbeleid. Vervolgens wordt per beleidsthema de algemene beleidsdoelstelling gememoreerd en wordt op hoofdlijnen verder ingegaan op de geplande beleidsinzet in 2021 voor dit specifieke thema. Deze inzet is ontleend uit de beleidsagenda's van de departementale begrotingen zoals deze tijdens Prinsjesdag 2020 zijn gepresenteerd. Een tweetal onderwerpen

wordt specifiek toegelicht, namelijk het Nederlands lidmaatschap van de VN Mensenrechtenraad en de inzet van het kabinet in de focusregio's. De gevolgen van de COVID-19 pandemie lopen als een rode draad door de voornemens heen. Omdat de beleidsinzet meestal gepaard gaat met een financiële inspanning, wordt dit in een tabel weergegeven waarbij de ODA-component specifiek wordt benoemd. Deze tabel zal de realisatiecijfers van 2019, en de ramingen van 2020 en 2021 bevatten. Ten slotte volgt een toelichting op de instrumenten zoals weergegeven in de tabel.

Landen-bijlage

De HGIS-nota en het HGIS-jaarverslag bieden het overzicht van de in het BHOS-beleid aangekondigde verschuivingen van ODA-middelen naar de focus-regio's West-Afrika/Sahel, Hoorn van Afrika, Midden-Oosten en Noord-Afrika (MENA). Daarbij is de ordening op thema gehandhaafd, in lijn met het thematische karakter van de BHOS-begroting.

Na de beleidsthema's volgen acht bijlagen. In deze bijlagen worden gegevens, die verspreid staan over verschillende departementale begrotingen, gebundeld tot een overzichtelijk geheel:

Bijlage 1	Deze geeft een overzicht van de begrotingsontwikkelingen binnen de HGIS tussen de HGIS nota 2020 en HGIS nota 2021
Bijlagen 2a en 2b	Hierin worden alle buitenlanduitgaven en -ontvangsten gepresenteerd per departement
Bijlage 3	Geeft een berekening van het ODA-plafond voor de periode 2020-2025
Bijlagen 4 en 5	Hierin wordt een totaaloverzicht gegeven van de buitenlanduitgaven die als officiële ontwikkelingshulp (ODA) kwalificeren, respectievelijk per beleidsthema en per regio
Bijlage 6	Een overzicht van de non-ODA uitgaven per beleidsthema
Bijlage 7	Hierin wordt een raming van de verwachte publieke klimaatuitgaven voor ontwikkelingslanden in 2021 gepresenteerd
Bijlage 8	Betreft een uiteenzetting van de internationale inspanningen in 2021 op het terrein van migratie

INLEIDING: NEDERLAND EN DE WERELD IN 2021

Een nieuwe realiteit

Het jaar 2021 zal voor een belangrijk deel in het teken staan van de gevolgen van de COVID-19 pandemie en de wijze waarop de internationale gemeenschap, de EU en Nederland daar antwoord op geven. Daarbij werkt de crisis als contrastvloeiend als het gaat om internationale betrekkingen. De crisis toont ons immers genadeloos de kwetsbaarheden van globalisering, multilateralisme en ongewenste afhankelijkheden in economische waardeketens. Tegelijk vergroot de crisis bestaande tegenstellingen en zet het geopolitieke verhoudingen verder onder druk.

Het virus en de economische recessie die het veroorzaakte kennen geen grenzen. Onze open samenleving en economie worden meteen geraakt door ontwikkelingen elders in de wereld. Deze crisis toont de afhankelijkheid van Nederland van het buitenland en daarmee van internationale samenwerking, bijvoorbeeld als het gaat om de levering van beschermende kleding uit Azië, de samenwerking met Europese en derde landen bij repatriëring van Nederlanders, de samenwerking in de Wereldhandelsorganisatie en het grensbeleid met onze buurlanden.

Nederland heeft als middelgroot land met grote handelsbelangen baat bij een goed functionerende internationale rechtsorde waarbij niet het recht van de sterkste geldt. Als open economie is Nederland gebaat bij eerlijke handelsafspraken, een sterke Europese Unie die onze gezamenlijke belangen verdedigt, en bij stabiliteit binnen de EU en daarbuiten.

De COVID-19 pandemie biedt Nederland ook kansen. Het biedt ons de gelegenheid om het multilaterale systeem verder te hervormen, om meer digitaal diplomatie te bedrijven en om nieuwe coalities te bouwen. De gevolgen van COVID-19 voor internationale vrede en veiligheid, stabiliteit, mobiliteit en de internationale schuldenproblematiek kunnen we niet beantwoorden zonder multilaterale samenwerking. Nederland zal daarom ook in 2021 actief op zoek gaan naar samenwerking met andere landen om de Nederlandse belangen te waarborgen en ons waardenstelsel uit te dragen. Nederland zoekt daarbij naar coalities. In de eerste plaats in EU- en NAVO-verband. Maar ook met gelijkgezinde partners in de VN. Daarbij blijft ook actieve dialoog nodig met de landen waarmee we van mening verschillen, of die onze systeem-concurrenten zijn. Een slagvaardig postennetwerk is hierin onmisbaar.

Investeren in perspectief – ontwikkelingen en kerndoelen

Deze moeilijke context dwingt het kabinet nog sterker in te zetten op de drie hoofddoelen van de BHOS-nota *Investeren in Perspectief*: (1) vermindering van instabiliteit, armoede en ongelijkheid in ontwikkelingslanden; (2) bevordering van duurzame economische groei en effectieve klimaatactie wereldwijd; (3) en versterking van het internationaal verdienvermogen van Nederland. Om de ergste effecten van de crisis te bestrijden zullen waar nodig accenten worden aangebracht. Activiteiten ten behoeve van versterking van veerkrachtige gezondheidssystemen, zoals het vergroten van efficiëntie door innovatieve financiering, betere coördinatie op landen-niveau en betere samenwerking met eindgebruikers van de zorg, zullen daarbij extra van belang zijn.

De SDG-agenda voor 2030 blijft ook in 2021 de samenbindende preventie- en weerbaarheidsagenda en het kader voor de bestrijding van de grondoorzaken van armoede, migratie, terreur en klimaatverandering. Respect voor mensenrechten – in veel landen als gevolg van de crisis extra onder druk – is daar integraal onderdeel van. Het is zaak om de geboekte vooruitgang in het behalen van de SDG's niet verloren te laten gaan als gevolg van de crisis. Daarvoor is toewijding en effectieve samenwerking nodig; nationaal, Europees én multilateraal.

Het multilaterale handelssysteem verkeert meer dan ooit in zwaar weer. Nederland blijft zich bilateraal, in EU-verband en multilateraal inspannen voor versterking van een op regels gebaseerd internationaal handelsstelsel, onder meer door te pleiten voor hervorming van de WTO. Het kabinet wil handel en duurzaamheid steviger met elkaar verbinden, zowel multilateraal in WTO-verband, als ook bilateraal door in te zetten op verdere verduurzaming van EU-handelsakkoorden. Het kabinet blijft via de uitvoering van de handels- en investeringsagenda werken aan het vergroten van het internationale verdienvermogen van Nederlandse bedrijven en richt zich daarbij in het bijzonder op de kansen die de SDG's daarvoor bieden. De voorziene oprichting van Invest International moet hier een nieuwe impuls aan geven.

Goed functionerend postennet

Nederland kan de eigen belangen in het buitenland alleen waarborgen met een goed functionerend postennetwerk, niet alleen in de steden waar de grote multilaterale onderhandelingen plaatsvinden, maar ook in de hoofdsteden.

Burgers helpen en allianties smeden doe je immers niet alleen in Brussel en New York, maar juist ook in Rome, Rabat, Wenen en Wellington. Nederland heeft goed opgeleide diplomaten ter plekke nodig die Nederlanders helpen, Nederlandse standpunten toelichten en onze belangen rechtstreeks behartigen. Dat doet het ministerie van Buitenlandse Zaken ook in 2021.

Voor Nederland en Nederlanders wereldwijd.

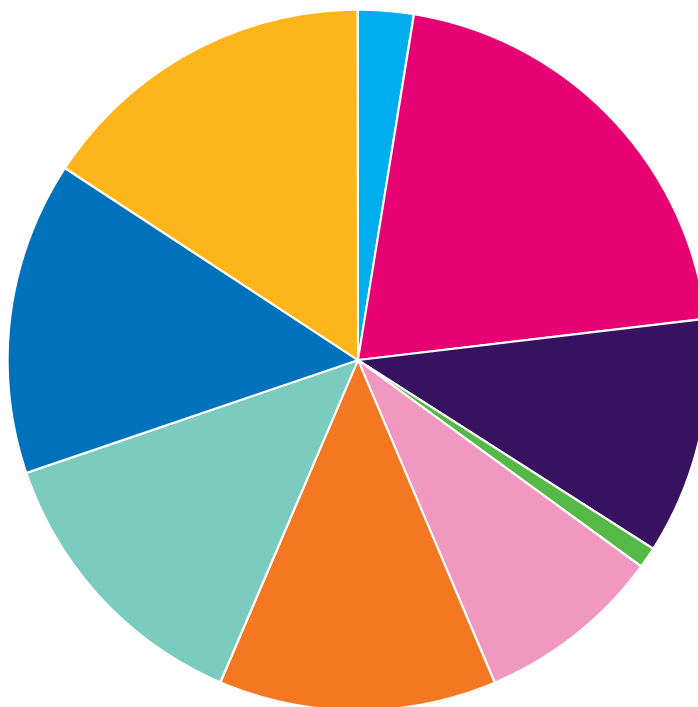
HGIS 2021 NAAR BELEIDSTHEMA'S

De HGIS is ingedeeld langs een 9-tal beleidsthema's (incl. een categorie apparaatskosten en overige, waarbij ook de kosten voor het postennet zijn opgenomen). Het totale HGIS-budget voor 2021 komt uit op omstreeks EUR 6 miljard. Hiervan kwalificeert ongeveer EUR 4,5 miljard als *Official Development Assistance* (ODA). In onderstaande overzichten zijn de totale uitgaven per beleidsthema schematisch weergegeven voor de totale HGIS, voor de ODA uitgaven specifiek en tenslotte voor de non-ODA uitgaven.

In het Regeerakkoord is vastgelegd dat het ODA-budget gekoppeld is aan de omvang van het Bruto Nationaal Inkomen (BNI). Als gevolg van tegenvallende economische omstandigheden en op basis van de meest recente raming van het CPB laat het budget in absolute zin meerjarig een daling zien ten opzichte van de eerdere raming bij Voorjaarsnota 2020 (CEP). In 2020 is dit gecompenseerd binnen de rijksbegroting middels kasschuif en generale compensatie. In 2020 komt het ODA budget in percentage van het BNI hoger uit dan gepland. Dit betekent verder dat het budget op diverse thema's moet worden aangepast. In de HGIS-besluitvorming 2021, in het voorjaar, wordt bezien hoe de HGIS-ODA budgetten hierop vanaf 2021 meerjarig moeten worden aangepast.

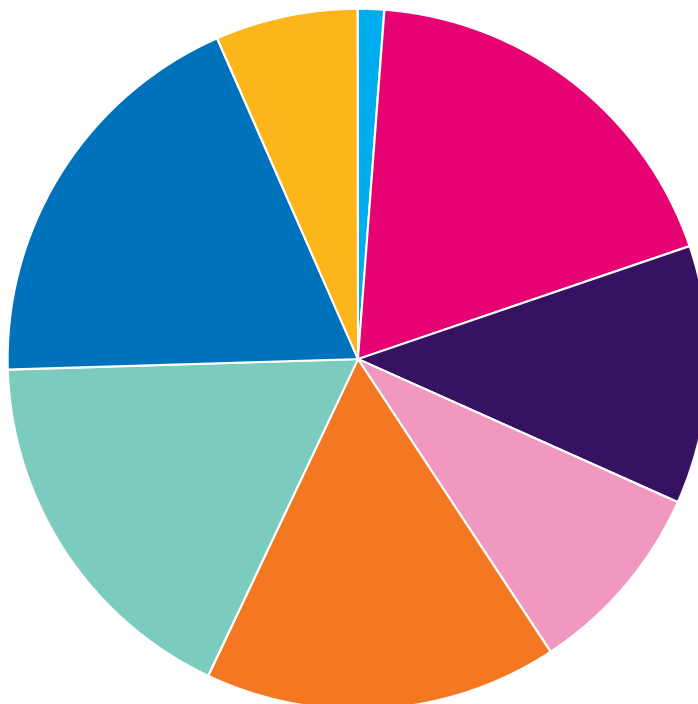

Figuur 1 Totale HGIS uitgaven per beleidsthema (x EUR 1.000)

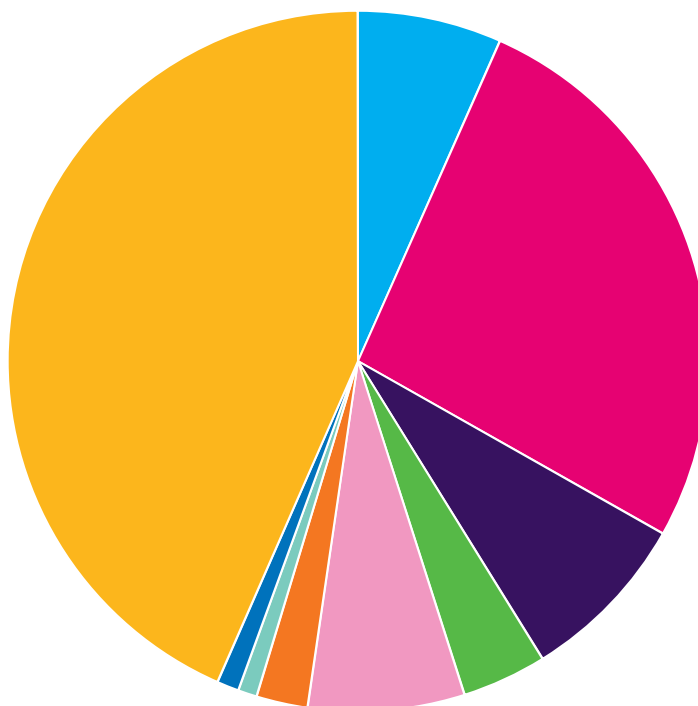
- 1. Versterkte internationale rechtsorde, eerbiediging van mensenrechten en gastlandbeleid (154.708)
- 2. Vrede, veiligheid en stabiliteit (1.241.662)
- 3. Effectieve Europese samenwerking (660.920)
- 4. Consulaire belangenbehartiging en het internationaal uitdragen van Nederlandse waarden en belangen (58.948)
- 5. Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen (518.630)
- 6. Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat (774.410)
- 7. Sociale vooruitgang (incl. onderwijs) (806.504)
- 8. Versterkte kaders voor ontwikkeling (872.336)
- 9. Apparaatskosten (incl. postennet) en overige uitgaven (951.420)

Figuur 2 ODA uitgaven HGIS per beleidsthema (x EUR 1.000)

- 1. Versterkte internationale rechtsorde, eerbiediging van mensenrechten en gastlandbeleid (54.614)
- 2. Vrede, veiligheid en stabiliteit (842.267)
- 3. Effectieve Europese samenwerking (540.895)
- 4. Consulaire belangenbehartiging en het internationaal uitdragen van Nederlandse waarden en belangen (136)
- 5. Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen (409.952)
- 6. Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat (738.657)
- 7. Sociale vooruitgang (incl. onderwijs) (793.309)
- 8. Versterkte kaders voor ontwikkeling (857.102)
- 9. Apparaatskosten (incl. postennet) en overige uitgaven (298.046)

Figuur 3 non-ODA uitgaven HGIS per beleidsthema (x EUR 1.000)

- 1. Versterkte internationale rechtsorde, eerbiediging van mensenrechten en gastlandbeleid (100.094)
- 2. Vrede, veiligheid en stabiliteit (399.395)
- 3. Effectieve Europese samenwerking (120.025)
- 4. Consulaire belangenbehartiging en het internationaal uitdragen van Nederlandse waarden en belangen (58.812)
- 5. Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen (108.678)
- 6. Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat (35.753)
- 7. Sociale vooruitgang (incl. onderwijs) (13.195)
- 8. Versterkte kaders voor ontwikkeling (15.234)
- 9. Apparaatskosten (incl. postennet) en overige uitgaven (653.374)

Per beleidsthema wordt hierna specifiek ingegaan op de algemene doelstelling, de beleidsinzet voor 2021 nader toegelicht, de budgettaire gevolgen en een korte toelichting op de tabellen. Per onderdeel is expliciet het ODA-aandeel in de uitgaven inzichtelijk gemaakt. In bijlage 2 van deze nota is een totaaloverzicht opgenomen waarin per departement aangegeven is welk deel van de uitgaven en inkomsten ODA en non-ODA betreft.

Beleidsthema 1: Versterkte internationale rechtsorde, eerbiediging van mensenrechten en gastlandbeleid

Algemeen

Het bevorderen van een goed functionerende internationale rechtsorde inclusief gastlandbeleid, met een blijvende inzet op mensenrechten, als integraal onderdeel van het buitenlandbeleid.

Een sterke rechtsorde en eerbiediging van mensenrechten maken de wereld stabiel, veiliger, vrijer en welvarender. Dit vereist goed functionerende internationale instellingen en organisaties met een breed draagvlak en voortdurende inzet tegen straffeloosheid. De positie van Nederland als gastland voor Internationale Organisaties (IO's) en diplomatieke missies, in het bijzonder organisaties met een mandaat op het gebied van vrede en recht, biedt een goed uitgangspunt voor de bevordering van de ontwikkeling van internationale rechtsorde. Deze rechtsorde is onlosmakelijk verbonden met universele mensenrechten. De bevordering van mensenrechten is een kernelement van het Nederlands buitenlandbeleid.

Beleidsinzet toegelicht

Mensenrechten

Het kabinet staat voor een pragmatische en effectieve manier om bij te dragen aan verbetering van de naleving van de rechten van de mens, juist ook in het licht van de COVID-19 crisis. Het mensenrechtenbeleid van het kabinet blijft zich inzetten voor zes prioriteiten, te weten 1) vrijheid van meningsuiting, inclusief online en met speciale aandacht voor de versterking van de positie en veiligheid van journalisten, 2) vrijheid van religie en levensovertuiging, 3) gelijke rechten voor LHBTI's, 4) de bevordering van de internationale rechtsorde en de strijd tegen straffeloosheid, 5) steun aan mensenrechtenverdedigers en 6) gelijke rechten voor vrouwen en meisjes. De intensivering van het mensenrechtenbeleid die in 2017 is ingezet, richt zich op de eerste drie prioriteiten. In opvolging hiervan zet het kabinet in 2021 stevig in op de bescherming van journalisten, onder andere door het steunen van een fonds voor juridische ondersteuning van journalisten en tijdelijke relocatie van journalisten in nood.

VN Mensenrechtenraad

Van 2020 tot en met 2022 is Nederland lid van de VN Mensenrechtenraad, wat bij uitstek een relevant platform biedt voor internationale samenwerking en inhoudelijke resultaten op de zes mensenrechten beleidsprioriteiten. Ook geeft het lidmaatschap mogelijkheden voor verdere versterking van de Mensenrechtenraad en haar mechanismen. Het is belangrijk dat er ook mechanismen zijn die landenspecifiek zijn. Een aspect van de Nederlandse inzet is het voorkomen van disproportionele aandacht voor één land binnen de VN. Dat geldt voor het agendapunt 7 dat Israël uitzondert. Dit laat onverlet dat het kabinet van mening is dat er in VN-verband ruimte moet zijn om gerechtvaardigde kritiek op het optreden van lidstaten te uiten. Binnen de bredere VN, maar ook binnen de verschillende ontwikkelingsbanken, pleit het kabinet voor institutionele verankering van de mensenrechtenbenadering, niet in de laatste plaats bij de implementatie van de duurzame ontwikkelingsdoelen en de veiligheidsagenda. Daartoe zet Nederland ook in op gedegen financiering van de mensenrechtenpijler van de VN.

Internationale instellingen

Het kabinet spant zich in voor het behoud en versterking van de instellingen die de universele mensenrechten bevorderen. Dit doen we in zowel bilaterale contacten als in multilateraal verband, zoals binnen de VN, de EU, de OVSE en de Raad van Europa. Daarnaast is Nederland actief in samenwerkingsverbanden met gelijkgezinde landen zoals de *Equal Rights Coalition*, de *Freedom Online Coalition*, de *Media Freedom Coalition* en de *International Religious Freedom Alliance*. Want samen optrekken met partners kan een boodschap luider doen klinken.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 1 Versterkte internationale rechtsorde, eerbiediging van mensenrechten en gastlandbeleid (bedragen x EUR 1 000)						
Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving	2019		2020		2021	
	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
BZ						
01.01 Goed functionerende internationale instellingen met een breed draagvlak	52.516	6.593	49.068	6.846	48.945	16.859
01.02 Bescherming en bevordering van mensenrechten	66.151	36.209	63.402	37.555	63.402	37.555
01.03 Gastlandbeleid internationale organisaties	10.530	0	14.471	0	14.102	0
Algemeen						
55.02 Reservering Vredespaleis	0	0	0	0	0	0
JenV						
33.03.01 Opsporing en vervolging; NFI	535	0	586	0	786	0
33.03.03 Opsporing en vervolging; drugsbestrijding Suriname	41	41	200	200	200	200
91.01.02 WIPO	264	0	375	0	375	0
91.01.02 Europol en Eurojust	23.363	0	22.314	0	22.314	0
IenW						
17.01 Luchtvaart (ICAO)	1.145	0	1.286	0	1.311	0
18.01 Scheepvaart en havens (CCR)	1.143	0	1.017	0	1.064	0
SZW						
02.24 Bijstand, Participatiewet en Toeslagenwet; Contributie CASS	0	0	9	0	9	0
VWS						
02.10 Curatieve zorg; Kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van de zorg	284	0	2.200	0	2.200	0
04.40 Zorgbreed beleid; inrichten uitvoeringsactiviteiten	1.000	0	0	0	0	0
Totaal	156.972	42.843	154.928	44.601	154.708	54.614

Financiële instrumenten

BZ

- Bijdragen (verdragscontributies) aan de VN, de bijdragen aan de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), het Internationaal Strafhof (ICC) en het *International Impartial and Independent Mechanism* (bewijsvergaringsmechanisme Syrië; IIM).
- Inzet van het mensenrechtenfonds ter ondersteuning van de volgende prioritaire thema's: vrijheid van meningsuiting en internetvrijheid, vrijheid van religie en levensovertuiging, gelijke rechten voor vrouwen en meisjes, mensenrechtenverdedigers, gelijke rechten voor lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgender en interseks personen (LHBTI) en bevordering internationale rechtsorde/strijd tegen straffeloosheid.

- Financiering van activiteiten met als doel dat de in Nederland gevestigde IO's en diplomatieke missies goed kunnen functioneren binnen de kaders van de Weense verdragen en zetelovereenkomsten, alsmede de toepasselijke Nederlandse wet- en regelgeving.
- Bijdrage aan het Speciaal Tribunaal Libanon, het Internationaal Strafhof en het Vredespaleis. Ten aanzien van het Vredespaleis heeft Nederland een verantwoordelijkheid voor goede huisvesting van het Internationaal Gerechtshof van de VN en het Permanent Hof van Arbitrage. Omdat het Vredespaleis verouderd is en bovendien asbest bevat, dient het te worden gerenoveerd. Voor de financiering van deze renovatie zijn binnen de Rijksbegroting voor de komende jaren middelen gereserveerd.

JenV

- Contributie aan de *World Intellectual Property Organization* (WIPO).
- Bijdrage aan opsporing en vervolging Nederlands Forensisch Instituut (NFI).
- Bijdrage aan opsporing en vervolging drugbestrijding Suriname.
- Bijdrage aan de huisvestingskosten van Europol en Eurojust.

IenW

- Contributies en bijdragen aan diverse internationale organisaties mede gericht op de versterking van de Nederlandse handels- en ondernemingspositie voor lucht- en scheepvaart:
  - Contributie aan *International Civil Aviation Organization* (ICAO).
  - Contributie aan de Centrale Commissie voor de Rijnvaart (CCR).
  - Contributie aan de *International Maritime Organization* (IMO).
  - Bijdrage aan de *International Association of Marine Aids to Navigation and Lighthouse Authorities* (IALA)
  - Bijdrage aan de Donaucommissie
  - Bijdrage aan de *North Atlantic Ice Patrol*.

SZW

- Bijdrage aan het Administratief Centrum voor de Sociale Zekerheid voor de Rijnvarenden (CASS). Voor 2020 werd de bijdrage aan het CASS gefinancierd door I&W. Nu het CASS budgettair onafhankelijk is geworden van de Centrale Rijnvaart Commissie (CCR), valt de bijdrage onder de verantwoordelijkheid van SZW.

VWS

- Bijdrage aan het aCBG voor het bij de komst van de EMA afgesloten Memorandum of Understanding

Beleidsthema 2: Vrede, veiligheid en stabiliteit

Algemeen

Vrede, veiligheid en duurzame ontwikkeling door het voorkomen en terugdringen van gewelddadig conflict en het bevorderen van rechtstaatontwikkeling, vredesopbouw en legitieme staatsstructuren. Tevens het bevorderen van migratiesamenwerking, het verbeteren van de perspectieven van vluchtelingen en gastgemeenschappen (met focus op onderwijs en werk) en het verlenen van noodhulp ter leniging van humanitaire nood wereldwijd.

De wereld zal naar alle waarschijnlijkheid ook het komende jaar onveiliger worden. Dreigingen nemen toe en zijn diverser en onvoorspelbaarder van aard. Conflictvoering manifesteert zich niet alleen in wapens maar ook in valuta, technologie, economische druk, informatie en data. Onderliggende drijvende kracht van deze situatie is doorgezette geopolitieke verschuiving richting multipolaire wereld die samengaat met een technologische revolutie. Het kabinet blijft daarom inzetten op Voorkomen, Verdedigen en Versterken, zoals vastgelegd in de in 2018 Geïntegreerde Buitenland- en Veiligheidsstrategie (GBVS), aangevuld door de Kamerbrief over de veranderende veiligheidsomgeving uit oktober 2018 (Kamerstuk [33 694, nr. 22](#)), alsook conform de tussenrapportage die in april 2020 aan de Kamer is gestuurd (Kamerstuk [33 694, nr. 57](#)). Gezamenlijk vormen deze documenten de kabinetsinzet op het gebied van internationale veiligheid.

Beleidsinzet toegelicht

Bondgenootschappelijke aanpak

We zetten in op een Europa dat meer verantwoordelijkheid neemt voor de eigen veiligheid, in de overtuiging dat dit ook bijdraagt aan een duurzame continuering van cruciale bondgenootschappen met onder andere de Verenigde Staten. Dit vergt enerzijds inzet op een slagvaardige Europese Unie als strategische speler, ook op veiligheidsgebied. Anderzijds vergt het bestendiging van de kracht en eenheid van de NAVO. Bouwen aan de trans-Atlantische band blijft essentieel voor onze veiligheid. We houden goed oog voor de eigen belangen en zijn ons bewust van de dreigingen, en zoeken waar mogelijk dialoog met landen van zorg.

Noodhulp en humanitaire diplomatie

De COVID-19 pandemie vergroot humanitaire noden aanzienlijk, in 2020 en waarschijnlijk ook daarna. Dit noopt tot adequate humanitaire actie en diplomatie. Het kabinet draagt hieraan bij met tijdige en niet-geoordeelde financiering van sleutelorganisaties als UNHCR, WFP, UNICEF en het internationale Rode Kruis. Het kabinet zet ook in op grotere effectiviteit en efficiëntie van de humanitaire sector conform de afspraken gemaakt in de *Grand Bargain* in 2016.

Rechtvaardige en vreedzame samenlevingen

Door het versterken van de rechtsstaat en aandacht voor inclusieve vredesprocessen draagt Nederland bij aan rechtvaardigheid, legitieme stabiliteit en vrede in de focusregio's. Het gaat om het verbeteren en hervormen van de veiligheidssector, het opruimen van explosieve oorlogsresten, het voorkomen van gewelddadig extremisme, steun voor vredesonderhandelingen, conflictbemiddeling en *transitional justice*, het verbeteren van toegang tot rechtspraak, en het versterken van democratische instellingen. SDG-16 (rechtvaardige, vreedzame en inclusieve samenlevingen) vormt hierin de leidraad, evenals een geïntegreerde inzet van ontwikkelingssamenwerking, diplomatie en defensie.

Migratie

Versterkte migratiesamenwerking is nodig om irreguliere migratie richting de Europese Unie tegen te gaan, maar ook om mensensmokkel en mensenhandel te voorkomen en te bestrijden. Nog steeds wagen te veel mensen, geholpen door smokkelaars, hun leven in de gevaarlijke overtocht richting de EU. Aan de hand van het verwachte nieuwe pact voor migratie zal het kabinet zich in 2021 inspannen voor een integrale Europese aanpak met nadruk op de herziening van het gemeenschappelijk Europees asielstelsel en brede geïntegreerde partnerschappen met landen van herkomst en transit. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om versterkte grensbewaking, het bestrijden van mensensmokkel en het bevorderen van terugkeer, ook vanuit de partnerlanden naar de landen van herkomst.

Budget Internationale Veiligheid

Missies en operaties zijn onderdeel van een bredere inzet, verbonden met de prioriteiten van het Nederlandse buitenland- en veiligheidsbeleid. Naast de politiek-strategische redenen die aan de Nederlandse bijdrage ten grondslag liggen zoals de bescherming en verdediging van de belangen van het Koninkrijk en het bondgenootschappelijk grondgebied, zijn deze bijdragen ook van belang voor de ontwikkeling van het eigen personeel. Ook in 2021 spant het kabinet zich in om voldoende flexibiliteit te behouden voor mogelijke inzet in het kader van rechtsstaatontwikkeling en migratie; conflictpreventie; missies en operaties in crisissituaties en de inzet van de krijgsmacht in het kader van nieuwe dreigingen vanuit de oost- en zuidflank. Dit betekent dat ook in 2021 besluitvorming over verlenging van bestaande bijdragen aan missies en operaties en eventuele bijdragen in het kader van één van de drie hoofdtaken van Defensie iedere keer weer een zorgvuldige afweging zal blijven vergen.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 2 Vrede, veiligheid en stabiliteit (bedragen x EUR 1 000)						
Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving	2019		2020		2021	
	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
BZ						
02.01 Goede internationale samenwerking ter bevordering van de eigen en bondgenootschappelijke veiligheid	12.767	0	17.486	4.000	12.441	0
02.02 Bestrijding internationale criminaliteit en terrorisme	13.209	0	14.205	0	13.041	0
02.03 Wapenbeheersing	11.787	2.918	10.873	3.252	10.882	3.252
02.04 Bevordering van veiligheid, stabiliteit en rechtsorde in internationaal verband	182.594	62.791	193.270	74.417	218.002	70.917
02.05 Bevordering van transitie in prioritaire gebieden	26.881	10.752	29.603	11.929	29.822	11.929
BHOS						
04.01 Humanitaire hulp	386.951	386.190	461.317	459.500	370.017	369.000
04.02 Opvang en bescherming in de regio en migratiesamenwerking	170.490	170.490	157.000	157.000	162.000	162.000
04.03 Veiligheid en rechtstaatontwikkeling	213.541	213.541	177.551	177.551	216.569	216.569
04.04 Noodhulpfondsen	583	583	0	0	0	0
JenV						
31.03.02 Kwaliteit, Arbeidsvoorwaarden en ICT politie; internationale samenwerkingsoperaties	8.512	8.512	8.600	8.600	8.600	8.600
33.01.01 Apparaat Openbaar ministerie	102	0	0	0	0	0
36.02.05 Nat. Veiligheid en Terrorismebestrijding	0	0	305	0	406	0
Defensie						
01.01.23 Internationale inzet (BIV)	163.232	0	167.374	3.000	199.882	0
Totaal	1.190.649	855.777	1.237.584	899.249	1.241.662	842.267

Financiële instrumenten

BZ

- Jaarlijkse verplichte bijdrage aan de NAVO.
- Jaarlijkse bijdrage aan het EU-Satellietcentrum en het *Institute for Security Studies* ten behoeve van de financiële verplichtingen (uitkering pensioengelden ex-WEU personeel) van de in juli 2011 opgeheven WEU.
- Jaarlijkse subsidie aan de Atlantische Commissie, ter ondersteuning van het maatschappelijk debat over de nationale en bondgenootschappelijke veiligheid.
- Programma Ondersteuning Buitenlands Beleid (POBB) en Veiligheidsfonds, voor kleinschalige activiteiten met een katalyserende werking die het Nederlandse veiligheidsbeleid ondersteunen.
- Jaarlijkse bijdrage aan het in Den Haag gevestigde onafhankelijke *International Centre for Counter-Terrorism* (ICCT).
- Nederlandse inspanningen in multilateraal verband, onder andere als lid van het *Global Counterterrorism Forum* en de *Global Coalition to Counter/Defeat ISIS*. De projecten en programma's op dit artikelonderdeel zijn gericht op de versterking van capaciteit in voor Nederland prioritaire regio's om terrorisme, gewelddadig extremisme en radicalisering te voorkomen en te bestrijden.
- Het bevorderen van een normatief internationaal kader voor cyberactiviteiten en versterking van de kennispositie van de medewerkers op het gebied van cyber.
- Capaciteitsopbouw op het gebied van cyber security, cyber crime, data protectie en *e-governance* door middel van financiering van Nederlandse initiatieven onder het *Global Forum on Cyber Expertise*.
- Jaarlijkse bijdragen aan het IAEA, de OPCW en de CTBTO.

- Ondersteuning van kleinschalige initiatieven gericht op uitvoering van het Biologische en Toxische Wapens Verdrag (BTWC), Non-Proliferatie Verdrag (NPV) en de Ottawa Conventie.
- Verbetering van de inzet van civiele expertise door modernisering van de civiele missiepool.
- Verdragscontributies aan de VN-crisisbeheersingsoperaties (vredesmissies).
- Bijdragen uit het Stabiliteitsfonds voor de inzet op het snijvlak van vrede, veiligheid en ontwikkeling. Het fonds kan o.a. worden ingezet om activiteiten te financieren op gebied van oude en nieuwe dreigingen, zoals aanpak van wapen- en drugssmokkel en grensoverschrijdende criminaliteit, ontmijning en piraterijbestrijding.
- Er is structureel EUR 25 miljoen beschikbaar voor de beveiliging van diplomaten en ambassades in gebieden met een hoog-risicoprofiel. Deze taken worden grotendeels uitgevoerd door Defensie. In het voorjaar van 2020 is daarom een deel van het budget voor 2020 al toegevoegd aan de Defensiebegroting en wijkt derhalve af van latere jaren.
- Bijdragen ten behoeve van de trainingen van buitenlandse diplomaten in Nederland.
- Het Nederlands Fonds voor Regionale Partnerschappen (NFRP) wordt gebruikt om organisaties en mensen te ondersteunen bij het verbeteren en versterken van democratische processen, institutionele capaciteit en de rechtsstaat. Het NFRP bestaat uit het Matra programma (Matra: maatschappelijke transformatie) gericht op het Oostelijk Partnerschap en Pre-accessie regio (de Westelijke Balkan en Turkije) en het Shiraka-programma, gericht op het Midden-Oosten en Noord-Afrika, elk met eigen beleidsaccenten. Met ingang van 2018 is het budget voor het NFRP structureel verhoogd, zowel vanwege de relevantie van de Matra- en Shiraka-programma's als om uitvoering te geven aan de motie Servaes/Ten Broeke (Kamerstuk, [34 300-V, nr. 26](#)).

BHOS

- *Niet-geormerkte bijdragen aan het wereldwijde VN-noodhulpfonds Central Emergency Response Fund (CERF), UN-OCHA, het Internationale Comité van het Rode Kruis (ICRC), UNHCR, UNRWA, UNICEF, WHO en WFP ten behoeve van de snelle beschikbaarheid en flexibiliteit van de humanitaire hulp;*
- *Crisisspecifieke bijdragen aan VN-organisaties, het Internationale Rode Kruis en Nederlandse NGO's (Dutch Relief Alliance-DRA);*
- *Bijdragen ten behoeve van de integratie van specifieke thema's in humanitaire hulp, zoals geestelijke gezondheid en psychosociale steun en onderwijs;*
- *Nederland subsidieert via het subsidiebeleidskader 'Migratie en Ontwikkeling 2019-2022' activiteiten gericht op opvang en bescherming in de regio.*
- *Nederland draagt bij aan een partnerschap met Wereldbank / IFC/ ILO/ UNICEF /UNHCR in een strategisch samenwerkingskader waarbinnen landspecifieke programma's worden uitgewerkt, met de focus op onderwijs en werk voor vluchtelingen en kwetsbare lokale bevolking.*
- *Nederland steunt programma's gericht op onderwijs voor vluchtelingenkinderen, toegang tot voorzieningen, bescherming van kwetsbare groepen en werk voor vluchtelingen en kwetsbare gastgemeenschappen.*

- Bijdragen aan van programma's voor migratie en ontwikkeling van IOM en maatschappelijke organisaties in Nederland ter bevordering van vrijwillige terugkeer en herintegratie van ex-asielzoekers uit ontwikkelingslanden.
- Het ondersteunen van brede partnerschappen op migratieterrein met prioritaire herkomst-, transit- en opvanglanden.
- Bevorderen van dataverzameling –analyse inzake migratiestromen.
- Bevordering van een beter functionerende rechtsorde wordt geheel gefinancierd via een aantal grote, internationaal opererende organisaties op het gebied van democratisering, lokaal bestuur, politieke partijen en parlementen samen met lokale organisaties. Via de landenprogramma's van ambassades worden zowel bijdragen als subsidies vertrekt.

JenV

- In opdracht van het kabinet voert de politie activiteiten uit in het kader van internationale politiesamenwerking en de uitzending van politiefunctionarissen naar internationale (civiele) missies en operaties. Die activiteiten zijn voor een groot deel gebaseerd op de visie internationale politiesamenwerking en de bijbehorende strategische agenda. De politie zet hiervoor verschillende instrumenten in. Zo wordt de plaatsing van liaison officers in het buitenland vanuit deze bijdrage bekostigd.

Defensie

- Voor een overzicht van de missies en operaties wordt verwezen naar de begroting van het ministerie van Defensie.

Beleidsthema 3: Effectieve Europese samenwerking

Algemeen

De algemene doelstelling is een effectieve Europese samenwerking om de Europese Unie en haar lidstaten zo vreedzaam, welvarend en sterk mogelijk de toekomst in te loodsen. Europa is essentieel voor onze welvaart, vrijheid en veiligheid. Een actieve opstelling van Nederland in het Europese besluitvormingsproces en in de bilaterale relaties met Europese partners is dan ook in het directe belang van Nederlandse burgers en bedrijven. Door consequent en constructief optreden kan Nederland zijn invloed binnen de Europese Unie vergroten. Zo kan Nederland mede vorm geven aan ontwikkelingen in Europa die direct van invloed zijn op onze economische, sociale en politieke toekomst.

Beleidsinzet toegelicht

Positie Europese Unie

De Europese Unie zal met grote uitdagingen blijven worden geconfronteerd. Vanwege de terugtrekking van het VK uit de EU, grote geopolitieke verschuivingen, ingrijpende technologische ontwikkelingen en economische tegenspoed n.a.v. de COVID-19 crisis, blijft het essentieel dat de Europese lidstaten gezamenlijke slagkracht zoeken en weerbaarder uit de crisis komen. Dit niet alleen om nationale en regionale stabiliteit en veiligheid te waarborgen, maar ook om een toekomstgerichte agenda te blijven bevorderen ten aanzien van bijvoorbeeld klimaat, migratie, het goed functioneren van de interne markt, democratie en mensenrechten.

COVID-19 pandemie

De COVID-19 crisis is een duidelijk test voor de Europese eenheid vanwege de impact op mensenlevens en de economie, maar ook omdat dit al langer bestaande belangentegenstellingen uitvergroot. Voor Nederland is het van groot belang om ernaar te streven dat de EU deze crisis gezamenlijk en op basis van eerlijke afspraken te boven komt. Het kabinet zal zich daarbij heel actief in moeten zetten om de Nederlandse belangen ook binnen de Europese Unie te verdedigen. Door de crisis worden discussies in EU-verband scherper gevoerd en zal Nederland nog meer moeten zoeken naar coalities met wisselende groepen landen. Dat vereist grote diplomatieke inzet. Niet alleen in Brussel, maar juist ook via bilaterale posten in de EU-hoofdsteden.

Nabuurschap, Ontwikkeling en Internationale Samenwerking

In 2021 start een nieuw Meerjarig Financieel Kader (MFK, 2021-2027). Als onderdeel hiervan zal vanaf 2021 het instrument voor het Nabuurschap, Ontwikkeling en Internationale Samenwerking (NDICI) het belangrijkste financieringsinstrument zijn waarmee ontwikkeling in landen buiten de EU wordt gefinancierd. De steun aan landen in Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan (ACS) zal vanaf 2021 uit het NDICI worden gefinancierd, en niet meer, zoals tot en met 2020 het geval was, uit het Europees Ontwikkelingsfonds (EOF), dat buiten de EU-begroting staat. De verwerking van deze stap volgt nadat de besluiten hierover zijn genomen.

Relatie EU en het VK

Ten aanzien van het Verenigd Koninkrijk blijft het kabinet zich in 2021 inzetten om de schade van de uittreding van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie voor Nederland zoveel mogelijk te beperken en de overgang naar de nieuwe situatie soepel te laten verlopen. Hierbij is de ambitie van de EU en Nederland om op 1 januari 2021 het toekomstig partnerschap tussen de EU en het VK in werking te laten treden, met daarin het voor

Nederland belangrijke pakket aan afspraken over de economische en veiligheidsrelatie tussen de EU en het VK. De relatie tussen EU en VK zal onherroepelijk in diepte en intensiteit afnemen en voor alle betrokken stakeholders anders zijn na het aflopen van de overgangperiode. Het kabinet blijft zich inspannen om tijdens en na afloop van de overgangperiode alle stakeholders optimaal voor te bereiden op de nieuwe situatie en eventuele verstoringen zo goed als mogelijk op te vangen.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 3 Effectieve Europese samenwerking (bedragen x EUR 1 000)						
Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving	2019		2020		2021	
	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
BZ						
03.02 Europees ontwikkelingsfonds	224.729	224.729	224.728	224.728	191.123	191.123
03.03 Een hechtere Europese waardengemeenschap	10.203	4.081	10.500	4.200	10.500	4.200
03.04 Versterkte Nederlandse positie in de Unie	4.419	0	6.364	0	5.892	0
03.05 Europese vredesfaciliteit	0	0	0	0	32.100	0
Toerekeningen						
EU-begroting	405.600	329.867	405.600	329.867	421.305	345.572
Totaal	644.951	558.677	647.192	558.795	660.920	540.895

Financiële instrumenten

BZ

- Bijdrage aan het Europees Ontwikkelingsfonds (EOF). Dit fonds is het instrument waarmee de Europese Unie de ontwikkelingssamenwerking met de landen in Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan (ACS) en de landen en gebieden overzee (LGO) uitvoert, tot 2021. Het grootste deel van het EOF is bestemd voor de financiering van de steun aan nationale, regionale en lokale projecten en programma's gericht op de economische en sociale ontwikkeling van die gebieden. Als onderdeel van het akkoord over het MFK 2021-2027 worden nieuwe EOF-programma's onder het MFK gebracht, waarmee op termijn de aparte bijdrage aan het EOF zal komen te vervallen. De aflopendebijdragen die in 2021 en de jaren daarna nog wel aan het EOF gedaan worden betreffen betalingen op reeds aangegane verplichtingen vanuit het 10e en 11e EOF, die naar verwachting in die jaren tot betaling gaan komen.
- Raad van Europa: Nederland beschouwt de Raad van Europa als een belangrijke hoeder van mensenrechten, democratie en rechtsstaat in heel Europa. Ook wil Nederland bijdragen aan verdergaande hervorming van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en aan een zorgvuldig voorbereide toetreding van de EU tot het EVRM. De Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging in Straatsburg speelt daarbij een centrale rol door goede betrekkingen en, indien opportuun, regelmatig overleg met het secretariaat van de Raad van Europa, permanente vertegenwoordigingen van andere lidstaten en met de Nederlandse delegatie in de Parlementaire Assemblee (PACE) van de Raad van Europa.
- Jaarlijkse bijdrage aan de Benelux Unie. De Benelux Unie dient twee doelen: het vervullen van een voortrekkersrol binnen de Europese Unie en grensoverschrijdende samenwerking, vooral op het gebied van economie, duurzame ontwikkeling en justitie/binnenlandse zaken. Daarnaast werkt Nederland in Benelux-verband ook samen op buitenlandpolitiek terrein.

- Subsidie aan *European Institute for Public Administration* (EIPA). Het EIPA heeft als doel het ontwikkelen van de capaciteiten van ambtenaren in het omgaan met EU-aangelegenheden.
- De programmagelden voor programmatische ondersteuning Taskforce Verenigd Koninkrijk (TFVK) worden aangewend voor programma's (onderzoek/voorlichting) ter ondersteuning van de overgang naar, en monitoring van de nieuwe relatie met het VK als derde land, en de monitoring van de effectiviteit van *readiness* voorbereidingen en *contingency* maatregelen.
- Voor de Europese Vredesfaciliteit (EVF) is een artikelonderdeel toegevoegd en daarmee het budget verhoogd. De EVF is een nieuw instrument voor de financiering van de gemeenschappelijke kosten van EU-missies en operaties, EU-bijdragen aan vredesoperaties en militaire capaciteitsopbouw in derde landen. Het huidige Athena-mechanisme voor financiering van gemeenschappelijke kosten van missies en operaties en de *African Peace Facility* voor EU-steun aan vredesmissies in Afrika gaan op in de nieuwe faciliteit.

Toerekening

- De EU-toerekening betreft het aan de HGIS toegeschreven «Nederlandse aandeel» van de begroting van de Europese Commissie (het begrotingshoofdstuk 4; "*Global Europe*"). Uit dit hoofdstuk worden diverse programma's van de EU voor internationale samenwerking gefinancierd, waaronder het Nabuurschapsbeleid, het instrument voor Ontwikkelingssamenwerking, het budget voor Gemeenschappelijk Buitenland en Veiligheidsbeleid (GBVB) en Humanitaire hulp. Het merendeel van de uitgaven valt onder de ODA-criteria.

Beleidsthema 4: Consulaire belangenbehartiging en het internationaal uitdragen van Nederlandse waarden en belangen

Algemeen

Het verlenen van goede consulaire diensten aan Nederlanders in nood in het buitenland, evenals het verstrekken van reisdocumenten aan Nederlanders in het buitenland. Daarnaast levert het Kabinet een bijdrage aan een gereguleerd personenverkeer door de Nederlandse inbreng in het Europese visumbeleid en is verantwoordelijk voor de visumverlening kort verblijf.

Het versterken van de Nederlandse cultuursector door internationale uitwisseling en presentatie; verbindingen leggen met economische diplomatie en andere prioriteiten van geïntegreerd buitenlandbeleid, zoals het mensenrechtenbeleid en veiligheidsbeleid.

Beleidsinzet toegelicht

Consulaire diplomatie

In 2021 bouwt het kabinet verder op de geleerde lessen van de COVID-19 pandemie. Dit betekent ten eerste dat de voorbereiding voor crisissen verder wordt aangescherpt: nog meer nadruk op de voorbereiding van de reiziger (reisadviezen), de eigen verantwoordelijkheid van de reiziger (Wijs op reis-campagne) en de beschikbaarheid van een draaiboek of mechanisme voor wereldwijde repatriëring. De geleerde lessen bij repatriëring laten de noodzaak zien van een gedegen systematiek voor veiligheid van Nederlanders wereldwijd, zeker ook in een crisisvoorbereiding. Het kabinet zal dan ook werken aan een verduurzaming van die structuren gericht op de veiligheid van Nederlanders en de verdere verbetering van consulaire systemen. De informatieservice, het platform waarmee mensen zich kunnen registreren bij ambassades, die via die weg kunnen communiceren met Nederlanders in hun land, wordt vernieuwd, en het consulaire case-management systeem wordt vervangen. Tenslotte is het de intensie van het kabinet te blijven werken met de private sector in een dergelijke crisis-situatie, omdat het informeren en helpen van reizigers in nood een gedeelde verantwoordelijkheid is en omdat de veiligheid van Nederlanders in het buitenland een gedeeld belang is.

Loket Buitenland

De ontwikkeling van het Loket Buitenland door, met als volgende doel eind 2021 circa 60 rijksoverheidsdiensten via één kanaal beschikbaar te hebben voor de Nederlander in het buitenland. Het kabinet geeft hiermee verder invulling aan de afspraak uit het regeerakkoord om een *one stop shop* op te zetten voor Nederlanders in het buitenland.

Cultuur internationaal

Kunst en cultuur geven betekenis aan onze relaties. Ze zorgen voor onderlinge verbondenheid en kweken *goodwill*. Met het nieuwe, vierjarig kader internationaal cultuurbeleid (ICB 2021-2024) wordt dit met name gezocht in de relaties met Europese landen, grensoverschrijdende samenwerking en een aantal voor Nederland belangwekkende landen in de rest van de wereld.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 4 Consulaire belangenbehartiging en het internationaal uitdragen van Nederlandse waarden en belangen (bedragen x EUR 1 000)

Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving	2019		2020		2021	
	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
BZ						
04.01 Consulaire dienstverlening in het buitenland	14.100	0	26.497	0	10.657	0
04.02 Samen met (keten)partners het personenverkeer reguleren	18.370	0	21.906	0	15.397	0
04.03 Grotere buitenlandse bekendheid met de Nederlandse cultuur	9.077	0	8.529	0	8.875	0
04.04 Uitdragen Nederlandse waarden en belangen	21.676	124	32.483	7.136	18.881	136
OCW						
08.77 Internationaal onderwijs; Bijdrage aan andere begrotingshoofdstukken: cultuur	511	0	521	0	521	0
14.71/76 Cultuur; subsidies	4.617	0	4.617	0	4.617	0
Totaal	68.351	124	94.553	7.136	58.948	136

Financiële instrumenten

BZ

- Verlenen van financiële- en niet financiële consulaire bijstand aan Nederlanders in nood en/of schrijnende gevallen;
- Bijstaan van Nederlanders in geval van crises; als dat noodzakelijk en mogelijk is, organiseren, waar mogelijk met partnerlanden, van evacuaties;
- Verstrekken van reisdocumenten en opmaken van consulaire akten en verklaringen;
- Adviseren en ondersteunen van Nederlandse gedetineerden door gedifferentieerde bezoekfrequentie, in bepaalde landen maandelijkse giften aan gedetineerden, en subsidies ten behoeve van resocialisatie, extra zorg en juridisch advies;
- Consulaire informatiesystemen om de primaire consulaire processen te kunnen afhandelen;
- Loket buitenland: opzetten van een one-stop shop voor overheid gerelateerde zaken voor Nederlanders die in het buitenland verblijven.
- Behandelen van aanvragen voor visa kort verblijf en het beleid op dit terrein;
- Verrichten van legalisaties en uitvoeren van verificatieonderzoeken;
- Consulaire informatiesystemen om de primaire consulaire processen te kunnen afhandelen;
- Op verzoek van het Ministerie van Justitie en Veiligheid worden algemene en individuele ambtsberichten opgesteld, waarop door J&V mede het toelatings- en terugkeerbeleid wordt gebaseerd;
- Subsidieverlening via de posten en aan DutchCulture voor internationale culturele activiteiten.
- Ondersteuning van initiatieven in vier landen in de ring rondom Europa die de lokale cultuursector versterken, cultuurparticipatie vergroten, de leefomgeving in steden verbeteren en behoud van lokaal cultureel erfgoed verduurzamen.
- Via strategische beleidscommunicatie richt Buitenlandse Zaken zich op doelgroepen die van belang zijn bij het ontwikkelen, bereiken en uitdragen van beleidsdoelstellingen op het terrein van buitenlandbeleid. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor de media en via persoonlijke contacten zoals bijeenkomsten. Daarnaast worden online kanalen ingezet, zoals Facebook en twitter.

- Bijdrage aan publieksdiplomatie, waarmee Nederlandse ambassades activiteiten kunnen ondersteunen of opstarten op het gebied strategische beleidscommunicatie, beeldvorming over Nederland en internationaal cultuurbeleid;
- Subsidie ten behoeve van Instituut Clingendael;
- Vanuit het Programma Ondersteuning Buitenlands Beleid (POBB) worden eenmalige katalyserende activiteiten gefinancierd ter ondersteuning van de doelstellingen van het Nederlandse buitenlandbeleid;
- Voor het jaar 2020 is, zoals ook aangekondigd in de [eerste suppletoire begroting](#) en in de Memorie van Toelichting op de BZ-begroting 2021 voor het onderdeel POBB additioneel EUR 12 miljoen extra budget beschikbaar. Hiervan is EUR 9 miljoen voor COVID-19 gerelateerde activiteiten en EUR 3 miljoen als Nederlandse bijdrage aan, het door een aardbeving getroffen, Albanië.
- Voor bezoeken, ontvangsten en overige uitgaven hoogwaardigheidsbekleders, Corps Diplomatique en internationale organisaties wordt EUR 1 miljoen geraamd.
- Voor uitgaven ten behoeve van staatsbezoeken, officiële bezoeken en werkbezoeken van het Koninklijk Huis wordt EUR 2 miljoen geraamd
- Opdrachtverlening aan CJIB voor verkeersnotificaties (vrijwillige bijdrage) na overtredingen buitenlandse diplomaten in Nederland.

OCW

- Het internationaal cultuurbeleid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de bewindspersonen van OCW en Buitenlandse Zaken. In de periode 2021-2024 gelden voor het internationaal cultuurbeleid drie doelen:
  1. een sterke positie van de Nederlandse culturele sector in het buitenland door zichtbaarheid, uitwisseling en duurzame samenwerking;
  2. het met Nederlandse cultuuruitingen ondersteunen van de bilaterale relaties met andere landen;
  3. het benutten van de kracht van de culturele sector en creatieve industrie voor de *Sustainable Development Goals* (SDG's), met name in de verbinding met de BHOS-agenda in de focusregio's.
- Voor de verwezenlijking van zojuist genoemde doelen wordt gekozen voor een meerjarige strategische inzet op 23 landen. Per land worden nadere afspraken gemaakt tussen betrokken spelers (o.a. diplomatieke posten, fondsen en Dutch Culture) over samenwerking en uitvoering. Door maatwerk per land worden cultuur en buitenlandprioriteiten met elkaar verbonden.

Beleidsthema 5: Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen

Algemeen

Verminderen van armoede en maatschappelijke ongelijkheid, bevorderen van duurzame inclusieve groei wereldwijd en versterken van het internationaal verdienvermogen van Nederland. Daartoe werkt Nederland aan een duurzaam handels- en investeringsstelsel inclusief Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO), versterking van de Nederlandse handels- en investeringspositie en aan versterking van de private sector en arbeidsmarkt in ontwikkelingslanden.

Beleidsinzet toegelicht

Mondiale waardeketens

De COVID-19 crisis legt de kwetsbaarheden van mondiale waardeketens bloot. Deze raken niet alleen Nederlandse bedrijven, maar hebben ook ernstige gevolgen voor miljoenen werknemers in ontwikkelingslanden die voor hun inkomen direct afhankelijk zijn van de marktvraag vanuit landen als Nederland. In het licht van de crisis wil het kabinet het stelsel van mondiale waardeketens versneld duurzamer en weerbaarder maken. Het spreekt Nederlandse bedrijven daarbij aan op hun maatschappelijke verantwoordelijkheid en zet zich in voor het verbeteren van regelgeving en productieomstandigheden in ontwikkelingslanden.

Economische veiligheid

Door geopolitieke spanningen, waaronder het handelsconflict tussen de VS en China, en technologische ontwikkelingen zijn economie en politiek sterk verweven geraakt. Daarom zijn op nationaal niveau en in EU-verband maatregelen genomen om kwetsbaarheden ten aanzien van economische veiligheid aan te pakken. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om risico's op het gebied van spionage, cybercrime, oneerlijke concurrentie en ongewenste buitenlandse overnames en investeringen. De COVID-19 crisis geeft aanleiding om te onderzoeken of er aanvullende maatregelen nodig zijn. Economische veiligheid als publieke waarde moet in samenhang met overige beleidsterreinen zijn beslag krijgen in effectieve maatregelen, waarbij de voordelen van de vrije markt zoveel mogelijk behouden moeten blijven.

Ondersteuning Nederlands bedrijfsleven in het kader van COVID-19 en de uittreding van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie

Het kabinet heeft specifieke maatregelen getroffen om het internationaal opererend Nederlands bedrijfsleven tijdens en na de wereldwijde COVID-19 uitbraak te ondersteunen (Kamerstuk [35420](#), nr. 38). Deze maatregelen zullen in 2021 geheel of gedeeltelijk noodzakelijk blijven en/of aangepast moeten worden, mede afhankelijk van de behoeften van bedrijven. Naast de al bestaande ondersteuning voor bedrijven in het kader van de gevolgen van de uittreding van het Verenigd Koninkrijk uit de Europese Unie, zoals het Brexit-loket en de Brexit-voucher, wordt de komende periode de communicatie richting het bedrijfsleven versterkt om zich goed voor te bereiden op de gevolgen van een veranderende relatie met het VK na afloop van de overgangperiode. Hiervoor worden aan de bestaande communicatiestrategie nieuwe digitale instrumenten toegevoegd, zoals webinars en instructievideo's. Ook zal meer gefocust worden op het tastbaar maken van kansen die er voor ondernemers in het VK liggen.

Toekomstbestendig handels- en investeringssysteem

Internationale handel is essentieel om de economische gevolgen van COVID-19 te verlichten. Nederland zal zich bilateraal, in EU-verband en multilateraal blijven inzetten voor versterking van het op regels gebaseerde internationale handelssysteem, onder meer via hervorming van de WTO. Nederland streeft daarbij naar een inclusieve aanpak, met betrokkenheid van de VS. Verder zal handelspolitiek in 2021 in het teken staan van: weerbaarheid van de EU, verdere verduurzaming van handelsakkoorden en het creëren van een internationaal gelijk speelveld voor het bedrijfsleven. Nederland zal blijven werken aan een duurzaam internationaal investeringssysteem. Inzet is de voortgaande modernisering en hervorming van investeringsakkoorden en van investeerder-staat geschillenbeslechting. Het mkb krijgt hierbij bijzondere aandacht.

Budgettaire gevolgen van beleid

Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving	2019		2020		2021	
	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
BHOS						
01.01 Duurzaam handels- en investeringssysteem, incl. MVO	28.631	19.413	29.647	20.550	28.781	19.425
01.02 Versterkte Nederlandse Handels- en Investeringspositie	96.700	0	104.816	0	91.777	0
01.03 Versterkte private sector en arbeidsmarkt in ontwikkelingslanden	390.367	385.505	397.316	395.036	392.807	390.527
EZK						
1.55 Opdrachten	85	0	158	0	158	0
1.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties	2.690	0	2.687	0	2.687	0
2.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties	2.167	0	2.528	0	2.420	0
Totaal	520.640	404.918	537.152	415.586	518.630	409.952

Financiële instrumenten

BHOS

- Contributies aan internationale organisaties zoals OESO en WTO.
- Programma's ter bevordering van maatschappelijk verantwoord ondernemen.
- Via verschillende kanalen wordt bijgedragen aan de bestrijding van kinderarbeid.
- Het bestaande non-ODA financieringsinstrumentarium zorgt er voor dat optimaal ingespeeld wordt op veranderende marktomstandigheden en financieringsbehoeftes. Maatwerk en flexibiliteit wordt hierbij geboden. Het Dutch Trade and Investment Fund (DTIF) biedt financiering voor investeringen en export van MKB en grote bedrijven, indien banken en andere financiële instellingen deze financiering niet bieden en er voldaan wordt aan de criteria die gelden voor publieke interventie.
- De regeling Starters International Business (SIB) bestaat uit individuele coaching-, missie- en kennisvouchers voor startende mkb-ondernemingen die de stap willen maken naar buitenlandse markten.
- Het instrument *Partners for International Business* (PIB) ondersteunt de structurele positionering van clusters van Nederlandse bedrijven, met name uit topsectoren, op voor Nederland kansrijke markten.
- Het instrument DHI helpt ondernemers doormiddel van modules met demonstratieprojecten, haalbaarheidsstudies en investeringsvoorbereidingsstudies.
- Activiteiten op het gebied van markttoegang en marktontwikkeling, verbetering van fiscale wetgeving en uitvoering (en beleidsplannen

- van lokale overheden) in ontwikkelingslanden en financiële sectorontwikkeling.
- Bijdragen aan infrastructuurontwikkeling in de focussectoren transport & logistiek, water en sanitatie, voedselzekerheid, hernieuwbare energie en gezondheidszorg (met name SRGR).
  - Inzet op het terrein van (jeugd)werkgelegenheid met als hoofddoel het creëren van toekomstperspectief, middels fatsoenlijk werk en inkomen, voor 200.000 jongeren in het Midden-Oosten, Noord-Afrika, West-Afrika/Sahel en de Hoorn van Afrika. In lijn hiermee is het subsidieprogramma LEAD (*Local Employment in Africa for Development*) verlengd.
  - Bijdrage aan het *Dutch Good Growth Fund* (DGGF) welke een revolverend fonds is, dat financiering verschaft voor ontwikkelingsrelevante en risicodragende investeringen en exporttransacties.
  - Nederland positioneert zich via een vierjarige campagne in aanloop naar, tijdens en na de Wereldtentoonstelling Dubai EXPO 2020 (uitgesteld tot 2021) op het thema '*uniting water, food and energy*'.

EZK

- Bijdragen aan internationale organisaties zoals de Universal Postal Union (UPU), de International Telecommunications Union (ITU) en de internationale organisaties Metrologie. Deze internationale organisaties hebben betrekking op postovergangen, radiofrequenties en metrologie.
- Bijdrage aan het permanente ondersteunende bureau van European Conference of Postal and Telecommunications Administrations (CEPT).
- Een jaarlijkse donatie aan het secretariaat van het Internet Governance Forum (IGF). Dit forum is een uitvloeisel van het VN-top World Summit on Information Society in 2005.
- Bijdragen aan internationale organisaties zoals de Wereldhandelsorganisatie (WTO) en de World Intellectual Property Organization (WIPO).

Beleidsthema 6: Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat

Algemeen

Toegenomen voedselzekerheid; verbeterd waterbeheer, drinkwater, sanitaire voorzieningen en voorlichting over hygiëne; toegenomen weerbaarheid tegen klimaatverandering en tegengaan van klimaatverandering; duurzaam gebruik natuurlijke hulpbronnen.

Beleidsinzet toegelicht

Voedselsysteembenadering

Het aantal mensen dat voedsel-onzeker is stijgt al drie jaar. De COVID-19 pandemie zal naar verwachting een sterke verdere stijging tot gevolg hebben. Het voorkomen van voedselcrises staat hoog op de agenda van het kabinet in 2021. Hongersnoden en humanitair ingrijpen kunnen met goed werkende lokale voedselsystemen mogelijk worden voorkomen. Het kabinet ondersteunt dit door te investeren in voedselproductie en toegang tot gezonde voeding. In 2021 krijgt de voedselsysteembenadering internationaal en politiek meer vorm. Deze benadering koppelt de inzet op klimaat, duurzame landbouw, voedselmarkten en diëten aan elkaar in de grote uitdaging een groeiende wereldbevolking van een gezond dieet te voorzien. Nederland speelt een actieve rol tijdens de VN *Food Systems Summit*. Speerpunten daarbij zijn een brede deelname van zowel publieke als private belanghebbenden, en de verbinding tussen wetenschap en beleid op het gebied van landbouw en duurzame voedselsystemen in brede zin (incl. voeding en ecologie).

WASH

De wereldwijde COVID-19 crisis onderstreept het belang van toegang tot drinkwater, sanitatie en hygiëne (WASH). WASH is de eerste verdedigingslinie om (infectie-)ziekten te voorkomen. WASH gaat ook moeder- en zuigelingensterfte tegen en vermindert het verzuim onder schoolgaande meisjes. Nederland ondersteunt daarom in 2021 programma's van nationale en internationale partners die de toegang van arme en kwetsbare groepen tot WASH verbeteren. De doelstelling om in 2030 50 miljoen mensen te voorzien van sanitaire voorzieningen en hygiëne en 30 miljoen mensen van toegang tot schoon drinkwater, blijft overeind. Het kabinet zet daarbij in op transformatieve verandering, nationaal en lokaal, zodat de gerealiseerde voorzieningen blijven.

Nederland draagt bij aan verbeterde waterzekerheid en -veiligheid om zo de gevolgen van veranderende neerslagpatronen te mitigeren. Het verbeteren van het beheer van stroomgebieden wordt onder meer via de Wereldbank gestimuleerd. In 2021 worden toepassingen *valuing water* principes gepresenteerd. Deze zijn met Nederlandse steun geformuleerd, en hebben duurzamer watergebruik en -beheer als doel.

Klimaatverandering

De aanpak van klimaatverandering wordt steeds urgenter. Het kabinet blijft in 2021 inzetten op groen herstel (*building back better*), zowel binnen als buiten Nederland, om de overgang naar een klimaat neutrale, weerbare en circulaire economie te versnellen. Uitvoering van de Overeenkomst van Parijs en verhoging van het ambitieniveau blijven kernelementen van het internationale klimaatbeleid dat het kabinet actief uitdraagt. In bijlage 7 van deze HGIS nota is de internationale klimaatfinanciering voor ontwikkelingslanden 2021 opgenomen. Hierin wordt meer uitgebreid toegelicht op welke wijze Nederland in 2021 bijdraagt aan de internationale klimaatfinanciering.

Partners voor Water

Ook in 2021 wordt uitvoering gegeven aan de in 2016 gestarte subsidieregeling van het programma Partners voor Water (PvW) 2016–2021. Dit betreft het centrale uitvoeringsprogramma van de (interdepartementale) Nederlandse Internationale Water Ambitie (NIWA). Het programma wordt aangestuurd vanuit het Interdepartementale Water Cluster, waarin de vier ministeries BZ, EZK, LNV en IenW samenwerken. Voor de uitvoering van het programma PvW 2016–2021 is mandaat verleend aan de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Het budget is onderverdeeld in een deel voor lange termijn samenwerking met zeven Deltalanden, een subsidieel deel ten behoeve van marktbetrokkenheid en een deel voor samenwerking met kansrijke nieuwe landen en Holland promotie. In 2020 is aanvullend HGIS-budget van EUR 5 miljoen beschikbaar gesteld voor de eindfase (2020 t/m 2022) van het programma, waarin met 15 partnerlanden invulling wordt gegeven aan de Memoranda of Understanding die in lijn zijn gebracht met de NIWA.

Internationaal werken aan groene en slimme mobiliteit, klimaatadaptatie en circulaire economie

De inzet van het kabinet is erop gericht om het Nederland van vandaag én morgen bereikbaar, leefbaar en duurzaam te houden, en afwenteling te voorkomen. Afwenteling kan gaan over het verschuiven van het probleem naar later (volgende generaties), naar elders (andere landen) of naar andere problemen (bijvoorbeeld van klimaat naar biodiversiteit). De 17 duurzame ontwikkelingsdoelen, die samen de Agenda 2030 vormen, zijn daarbij het kader. In deze context zet het kabinet zich in voor een klimaatadaptieve en duurzame infrastructuur en leefomgeving, duurzaam waterbeheer, slimme en groene mobiliteit en circulaire economie. Deze ambities worden ondersteund door gerichte inzet in de internationale arena, middels strategische samenwerking met sleutelorganisaties zoals UNEP, WHO en ITF. Daarbij is de inzet zo veel mogelijk gericht op het benutten van synergie in de aanpak van milieu- en klimaat, bijvoorbeeld waar het gaat om de circulaire economie. Europese en internationale inzet op deze ambities biedt daarnaast economische kansen, stimuleert slimme groene investeringen, creëert banen en bevordert zo de Nederlandse innovaties en kennis die ook buiten de landgrenzen kunnen worden ingezet.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 6 Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat (bedragen x EUR 1 000)

Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving	2019		2020		2021	
	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
BHOS						
02.01 Voedselzekerheid	336.667	336.667	310.783	310.783	321.095	321.095
02.02 Water	189.043	189.043	201.103	201.103	193.714	193.714
02.03 Klimaat	197.637	195.896	213.881	212.431	220.468	219.318
lenW						
11.01 Integraal waterbeleid (Partners voor Water/Blue Deal)	13.768	0	17.802	0	15.611	0
14.01 Wegen en verkeersveiligheid; Netwerk	200	0	200	0	200	0
19.02 Uitvoering Milieubeleid en Internationaal	5.132	0	9.970	0	5.552	0
23.01 Meteorologie, seismologie en aardobservatie (contributie WMO en ECMWF)	843	35	3.340	35	3.340	35
97.01 lenW-brede programmamiddelen	200	0	0	0	0	0
EZK						
4.55 Opdrachten	115	0	427	0	277	0
4.95 Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	1.792	0	1.773	0	1.584	0
LNV						
21.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties (w.o. FAO en UNEP) ¹	10.958	4.439	11.039	4.495	10.889	4.495
22.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties ²	1.357	0	1.934	0	1.680	0
Totaal	757.712	726.080	772.252	728.847	774.410	738.657

1 In 2019 en 2020 betrof dit artikel 11.95.

2 In 2019 en 2020 betrof dit artikel 12.95.

Financiële instrumenten

BHOS

- Via de bilaterale programma's wordt door ambassades en hun publieke, private en maatschappelijke partners geïnvesteerd in de verduurzaming van de voedselproductie.
- Belangrijkste activiteiten op het gebied van ecologisch houdbare voedselsystemen zijn het SNV-programma *Climate Resilient Agriculture For Tomorrow, CRAFT*), het programma *Geodata for Agriculture and Water (G4AW)* van het *Netherlands Space Office (NSO)*, het in 2020 gestarte *Dryland Sahel* Programma in West-Afrika en het programma met de *Consultative Group on International Agricultural Research CGIAR*.
- Op het gebied van de agrarische sector draagt Nederland bij aan inclusieve en duurzame groei van de agrarische sector.
- Via het *Netherlands Food Partnership (NFP)* en het SDG-partnerschap programma draagt Nederland ook bij aan het versterken van kennisnetwerken.
- In 2021 zullen 1,6 miljoen mensen met Nederlandse financiering toegang krijgen tot veilig drinkwater en 2,9 miljoen mensen tot sanitaire voorzieningen.
- Binnen de Nederlandse inzet om klimaatverandering tegen te gaan staan adaptatie en weerbaarheid voorop. Hiervoor worden onder andere bijdrages gedaan aan programma's op het gebied van water, voedselzekerheid en ontbossing.
- Een belangrijke nieuwe activiteit op het terrein van ontbossing is een innovatief partnerschap genaamd *Agri3*, dat beoogt de financiering van de agrisector te transformeren

- Het blijft ook nodig kennis te ontwikkelen over de relatie tussen klimaatverandering, ontwikkelingssamenwerking en armoede. Daartoe wordt onder andere samengewerkt met WRI, PBL en de Commissie MER.
- Het nationale klimaatfonds *Dutch Fund for Climate and Development* (DFCD) versterkt de weerbaarheid van ontwikkelingslanden tegen klimaatverandering en draagt bij aan emissiereductie.
- Om klimaatdiplomatie te ondersteunen doet Nederland een bijdrage aan de *Global Environment Facility*, het Groene Klimaatfonds en de *Climate Investment Funds*. Nederland draagt voorts bij aan *UN Environment* (UNEP).
- Nederland benadrukt het belang van de transitie naar een circulaire economie voor het behalen van de klimaatdoelen.
- Nederland zet in op internationale multi-stakeholder partnerschappen om verantwoorde grondstoffenwinning in ontwikkelingslanden te vergroten en de klimaat-impact ervan te verkleinen.

lenW

- Uitvoering van Partners voor Water
- Uitvoering Blue Deal, een internationaal programma van 21 waterschappen. Het doel van het programma Blue Deal heeft als doel: 20 miljoen mensen in 40 stroomgebieden wereldwijd helpen aan schoon, voldoende en veilig water. De focus ligt op het bieden van hulp, maar ook op het creëren van kansen voor het bedrijfsleven en leren van andere landen om het eigen werk in Nederland te blijven verbeteren.
- Op het terrein van milieu en klimaat draagt lenW op grond van internationale verdragen of andere internationale afspraken bij aan internationale organisaties inzake milieuaangelegenheden, zoals aan UNEP, UNECE, het International Resource Panel (IRP) en het International Transport Forum (ITF). Verder worden er verschillende opdrachten uitgevoerd, waaronder vanuit lenW het aandeel van de Nederlandse bijdrage aan Estec/Galileo Reference Center (GRC). In 2021 zal Nederland een bijeenkomst van het World Circular Economy Forum organiseren.

EZK

- Opdrachten rondom mondiale klimaatprojecten, zoals de jaarlijkse Conference of Parties (COP).
- Bijdragen en contributies aan internationale organisaties waardoor Nederland een actieve participatie heeft in diverse internationale energie- en klimaatgerelateerde organisaties en netwerken.

LNV

- Er zijn middelen gereserveerd ten behoeve van de jaarlijkse contributies voor internationale organisaties (EUR 10,9 miljoen). De grootste contributie die hieruit bekostigd wordt, is die aan de *Food and Agriculture Organization of the United Nations* (FAO) (EUR 8,3 miljoen). Daarnaast zijn er middelen gereserveerd voor kleinere contributies aan verschillende internationale organisaties, zoals het *United Nations Environment Program* (UNEP) (EUR 0,3 miljoen).

Beleidsthema 7: Sociale vooruitgang (incl. onderwijs)

Algemeen

Menselijke ontplooiing en het bevorderen van sociale gelijkheid en inclusieve ontwikkeling, door bij te dragen aan seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR) voor iedereen en een halt toeroepen aan de verspreiding van hiv/aids. Daarnaast wordt er ingezet op de bevordering van gendergelijkheid en vrouwenrechten. Tevens wordt er bijgedragen aan de versterking van het onderwijs en waarmee wordt bijgedragen aan het vergroten van kansen en perspectieven voor jongeren, een toename van het aantal goed opgeleide professionals, versterking van hoger- en beroeps-onderwijsinstellingen en het bevorderen van beleidsrelevant onderzoek. Tenslotte wordt door het bevordering en bescherming van politieke ruimte voor maatschappelijke organisaties bijgedragen aan de versterking van het maatschappelijk middenveld. Dit draagt bij aan het versterken van de meest gemarginaliseerde en gediscrimineerde groepen, zodat zij hun stem kunnen laten horen

Beleidsinzet toegelicht

Gezondheid: SRGR en HIV/Aids en gendergelijkheid

De COVID-19 pandemie onderstreept het belang van een veerkrachtige gezondheidssector. Naar verwachting zullen ongewenste (tiener-)zwangerschappen, moeder- en kindsterfte, en obstakels voor toegang tot HIV/aidspreventie en -behandeling toenemen als gevolg van de pandemie. Met diplomatieke en financiële middelen zet het kabinet zich in voor behoud van internationale afspraken over SRGR en tegen de toenemende internationale druk op SRGR. Ook in 2021 wordt dit gerealiseerd door (gezondheids-)systemen structureel te versterken. Lokaal *ownership* is hierbij essentieel, net als samenwerking tussen lokale overheden, de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) en (internationale) maatschappelijke organisaties.

Steun voor gendergelijkheid, vrouwenrechten en Seksuele en Reproductieve Gezondheid en Rechten (SRGR), inclusief HIV/aids, is een pijler van het BHOS-beleid. COVID-19 zet deze thema's extra onder druk. Het kabinet blijft daarom stille en luide diplomatie bedrijven om de 'pushback' tegen vrouwenrechten, gendergelijkheid en SRGR tegen te gaan.

Om de weerbaarheid van landen voor COVID-19 en mogelijke toekomstige gezondheids crises te vergroten is het belangrijk te investeren in het versterken van gezondheidssystemen. NL draagt daaraan bij door financieren van o.a. WHO, UNFPA, Wereldbank (Global Financing Facility) en maatschappelijke organisaties. Extra aandacht zal worden besteed aan activiteiten om de veerkracht van deze systemen te versterken, zoals het vergroten van efficiëntie door innovatieve financiering, betere coördinatie op landenniveau en betere samenwerking met eindgebruikers van de diensten. Nederland pleit ook voor een gendersensitieve COVID-19 respons. In 2021 gaan nieuwe programma's van start: *Power of Women* (PoW) en *Leading from the South* (LFS) gericht op vrouwenrechtenorganisaties, en *Women, Peace and Security* (WPS) voor het vierde Nederlandse Actieplan 1325 (2021-2025).

Versterking Maatschappelijk Middenveld

Maatschappelijke organisaties zijn essentieel voor een goed functionerende democratische rechtsstaat. Nederland zet in op de onafhankelijke positie van maatschappelijke organisaties en een open publieke ruimte, juist

tijdens, en na de pandemie. In 2021 starten 42 partnerschappen onder het beleidskader Versterking maatschappelijk middenveld, om maatschappelijke organisaties in ontwikkelingslanden te versterken.

Onderwijs, werkgelegenheid en jongeren

Jongeren worden in sociaal economisch opzicht het hardst getroffen door de COVID-19 crisis. Uitvoering van de kabinetsstrategie *Youth at Heart* (2020) is daarom extra van belang. Het kabinet blijft werken aan perspectief voor jongeren in de focusregio's, door te investeren in onderwijs en werk en jongeren als partners te betrekken.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 7 Sociale vooruitgang (incl. onderwijs) (bedragen x EUR 1 000)						
Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving	2019		2020		2021	
	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
BHOS						
03.01 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten en HIV/aids	438.689	437.216	398.538	396.927	403.189	401.578
03.02 Vrouwenrechten en gendergelijkheid	49.790	49.790	50.460	50.460	52.439	52.439
03.03 Maatschappelijk middenveld	216.306	216.306	169.930	169.930	219.531	219.531
03.04 Onderwijs	75.814	75.814	109.325	109.325	69.550	69.550
OCW						
06.70 Hoger beroepsonderwijs	2.873	2.873	2.873	2.873	2.873	2.873
07.70/76 Wetenschappelijk onderwijs	52.770	45.546	54.299	46.884	54.299	46.884
08.71/72 Internationaal onderwijs; Subsidies/Opdrachten	129	0	116	0	301	0
08.76 Internationaal onderwijs; Bijdragen (inter)nationale organisaties: overige	185	0	185	0	0	0
16.70 Onderzoek en wetenschappen; NOW	454	454	454	454	454	454
VWS						
09.10 Algemeen; Internationale samenwerking	3.868	0	6.868	0	3.868	0
Totaal	840.878	827.999	793.048	776.853	806.504	793.309

Financiële instrumenten

BHOS

- Een aantal internationale organisaties met mandaat op het gebied van gezondheid krijgt algemene vrijwillige en/of geoordeelde bijdragen (WHO, UNFPA, UNAIDS, GFATM, UNICEF, GAVI, GFF/WB).
- Een bijdrage wordt gedaan aan het *Trust Fund van de Global Financing Facility for Every Woman, Every Child*.
- In de samenwerking met regionale en lokale organisaties in West-Afrika, wordt sterker ingezet op de samenhang tussen SRGR en andere sociale thema's zoals onderwijs en gender.
- In 2021 gaan het nieuwe programma *Power of Women* en *Leading from the South II* van start die bijdrage aan SDG5. Samen met het *Women, Peace en Security (WPS)*-programma en het SRHR Partnership fund (art. 3.1) maken zij deel uit van het SDG5-fonds. Intensivering van genderbeleid op prioritaire thema's en in focusregio's heeft vorm gekregen in de opzet en uitbreiding van deze nieuwe programma's.
- In 2020 zijn onder het nieuwe programma *Power of Voices*, als opvolger van *Samenspraak en Tegenspraak*, partnerschappen geselecteerd die vanaf 2021 uitvoering geven aan de kabinetsinzet op versterking maatschappelijk middenveld .

- Via het *Accountability* fonds worden lokale partners direct gesteund. Het Voice-fonds, geeft de meest gemarginaliseerde en gediscrimineerde groepen een stem in tien geselecteerde landen en ondersteunt leeftijd-gediscrimineerde groepen.
- Met een bijdrage aan *Generation Unlimited* (GenU) wordt de emancipatie van jongeren en het versterken van hun vaardigheden bevorderd, zodat deze beter aansluiten op de arbeidsmarkt.
- Via het *Global Partnership for Education* (GPE) steunt Nederland onderwijsbeleid en structurele veranderingen in ontwikkelingslanden.
- Daarnaast wordt via de *International Finance Facility for Education* (IFFEd) het onderwijsbeleid ondersteund in lage-middeninkomenslanden door middel van het verhogen van de uitvoeringscapaciteit van de multilaterale ontwikkelingsbanken.
- *Education Cannot Wait* (ECW) steunt onderwijs in fragiele, humanitaire en (post-)conflictsituaties.
- Het *Orange Knowledge Programme* (OKP), wordt voortgezet en in de focusregio's geïntensiveerd. OKP is een geïntegreerd programma, gericht op individuele en institutionele kennisontwikkeling binnen lokale prioritaire thema's.

OCW

- Bijdragen aan internationale onderwijsinstellingen en organisaties ten behoeve van internationaal wetenschappelijk onderwijs en onderzoek.
- Bijdrage aan internationaal programma Wageningen UR *International Soil and information Centre* (ISRIC); Deze middelen zijn bij de start van het kabinet Rutte III overgeheveld vanuit het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

VWS

- In 2019 is door VWS een meerjarig partnerschap programma met de WHO gestart met als doel om samenwerking op de vraagstukken van antimicrobiële resistentie, grensoverschrijdende gezondheidsbedreigingen, niet-overdraagbare ziekten (NCDs), veiligheid van geneesmiddelen en medische hulpmiddelen en effectieve gezondheidssystemen te bevorderen.

Beleidsthema 8: Versterkte kaders voor ontwikkeling

Algemeen

Multilaterale samenwerking en inclusieve groei door versterkte multilaterale betrokkenheid en overige inzet; de inzet van cultuur en sport in ontwikkelingslanden om een sociale en kansrijke samenleving te stimuleren en het bevorderen van maatschappelijke betrokkenheid in Nederland.

Beleidsinzet toegelicht

Internationale Financiële Instellingen

Nederland draagt via algemene bijdragen aan multilaterale ontwikkelingsbanken en ontwikkelingsfondsen bij aan ontwikkelingssamenwerking.

Digitaliseringsagenda BHOS

Het kabinet implementeert de Digitale Agenda op het terrein van ontwikkelingssamenwerking in 2021, waarbij nadruk ligt op het benutten van de kansen van digitalisering voor de SDG's. De agenda richt zich hoofdzakelijk op de toekomst van werk, digitalisering voor een robuuste, duurzame voedselproductie, versterking van het maatschappelijk middenveld en digitalisering in noodhulp. De Nederlandse inzet op al deze thema's is om digitale inclusie te vergroten, om zo te voorkomen dat specifieke groepen, zoals vrouwen, ouderen en mensen in rurale gebieden minder profiteren van technologische innovatie of zelfs worden uitgesloten van belangrijke dienstverlening. Ook zet Nederland in op verantwoord gebruik van technologie en data door bedrijven en overheden om mensenrechten te waarborgen.

Investeren in focusregio's

Het geografische zwaartepunt van het Nederlandse ontwikkelingsbeleid verschuift in deze kabinetsperiode geleidelijk naar de focusregio's West-Afrika/Sahel, Hoorn van Afrika, en Midden-Oosten en Noord-Afrika (MENA). In vergelijking met 2017 neemt de besteding van de thematische budgetten in de focusregio's met een derde toe. Het cijfermatige overzicht hiervan is in bijlage 5 opgenomen in deze HGIS-nota. Ook in 2021 vergt de opbouw van programma's in nieuwe landen in de focusregio's de nodige aandacht. In de Sahel-regio, met nieuwe programma's in Niger en Burkina Faso, speelt de zorgwekkende veiligheidssituatie een belangrijke rol. Door het uitblijven van een politieke oplossing in Syrië, blijft steun aan de omliggende landen voor de opvang van vluchtelingen en ontheemden, interne (economische) stabiliteit en het creëren van werkgelegenheid daar de kern van de inzet.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 8 Versterkte kaders voor ontwikkeling (bedragen x EUR 1 000)

Begroting/beleidsterrein/artikel/omschrijving	2019		2020		2021	
	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
BHOS						
05.01 Multilaterale samenwerking	149.792	149.792	207.342	207.342	171.654	171.654
05.02 Overig armoedebeleid	105.802	104.295	77.752	66.783	81.277	67.905
05.04 Nog te verdelen i.v.m. wijzigingen BNI en/of toerekeningen	0	0	74.517	74.517	69.220	69.220
Financiën						
04.50.02 Deelname aan internationale instellingen; desaldering ontvangsten	0	0	84	0	83	0
04.50.05 Deelname aan internationale instellingen; AIIB	37.226	30.897	0	0	0	0
04.50.07 IBRD (onderdeel Wereldbank)	0	0	72.949	72.949	0	0
04.50.08 IFC (onderdeel Wereldbank)	0	0	43.380	43.380	0	0
04.50.09 IDA (onderdeel Wereldbank)	325.280	325.280	71.295	71.295	44.200	44.200
04.52.01 Technische assistentie	1.731	0	1.779	0	1.779	0
Toerekening						
Eerstejaarsopvang asielzoekers	441.085	441.085	521.181	521.181	504.123	504.123
Totaal	1.060.916	1.051.349	1.070.279	1.057.447	872.336	857.102

Financiële instrumenten

BHOS

- Bijdragen aan de begrotingen van de Internationale Financiële Instellingen en VN-instellingen en fondsen via middelenaanvulling, kapitaalverhoging en specifieke programma's of trustfondsen ter bestrijding van armoede in ontwikkelingslanden.
- Compensatie van de Wereldbank (IDA) en de regionale ontwikkelingsbanken voor schuldverlichting geeft ontwikkelingslanden de financiële ruimte om een sterker eigen armoedebeleid te voeren.
- Nederland levert een bijdrage aan UNESCO.
- Het ODA-budget wordt gecorrigeerd voor ontwikkelingen van het BNI. In het kader van behoedzaamheid en stabiliteit in de begroting worden groei en krimp niet direct vertaald in de OS-programmalijnen. Deze zogeheten BNI-ruimte kan immers weer toenemen of afnemen als in de loop van het jaar de raming wordt bijgesteld. Als gevolg van tegenvallende economische omstandigheden neemt hierdoor het ODA budget vanaf 2020 af. In 2020 is dit gecompenseerd door een kasschuif en generale middelen. Dit betekent verder dat het budget op diverse thema's moet worden aangepast. In de HGIS-besluitvorming 2021, in het voorjaar, wordt bezien hoe de HGIS hierop vanaf 2021 meerjarig moet worden aangepast.

Financiën

- Bijdragen aan de begroting van de Internationale Financiële Instellingen (IFI's) via middelen aanvulling, kapitaalverhogingen en specifieke programma's of trustfondsen ter bestrijding van armoede in ontwikkelingslanden over een breed spectrum aan sectoren, o.a. op terrein van economische en sociale sectoren.
- Nederland ondersteunt een aantal multilaterale systeemorganisaties die, behalve dat zij direct werkzaam zijn op het terrein van armoedebestrijding, ook van groot belang zijn voor het effectief functioneren van het multilaterale kanaal en het versterken van armoedebeleid in ontwikkelingslanden. Het betreft de Wereldbank, UNDP en UNICEF.

- Daarnaast verleent het Ministerie van Financiën technische assistentie aan haar counterparts in de landen die behoren tot de Nederlandse kiesgroeplanden bij IMF, Wereldbank en *European Bank for Reconstruction and Development* (EBRD).

Toerekening

- De toerekening betreft de kosten van de eerstejaarsopvang van asielzoekers uit DAC-landen, die aan het ODA-budget worden toegeschreven. De uitgaven worden verantwoord op de begrotingen van het Ministerie van Justitie en Veiligheid en Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Beleidsthema 9: Apparaatskosten (incl. postennet) en overige uitgaven

Algemeen

Onder overige uitgaven zijn de uitgaven gegroepeerd die niet onder één van de beleidsinhoudelijke hoofdstukken kunnen worden ondergebracht. Dit betreft vooral de apparaatsuitgaven voor het Ministerie van Buitenlandse Zaken waarbij het merendeel van de uitgaven bestemd is voor het postennet en de uitgaven voor attachés, die vanuit de verschillende vakdepartementen worden uitgezonden naar de Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland om met hun specifieke kennis mede invulling te geven aan het buitenlands beleid.

Beleidsinzet toegelicht

Het postennet; onze oren en ogen van de wereld

Tijdens de COVID-19 crisis was ons wereldwijd postennet onmisbaar om de vele gestrande Nederlanders te helpen terug naar huis te keren. Maar ook buiten crisistijd is een efficiënt en op maat gesneden postennet essentieel. Wereldwijd werken bijna 3.500 mensen op zo'n 140 posten om de belangen van het Koninkrijk te dienen. Zij zijn de vertegenwoordigers van de Nederlandse overheid in het buitenland en de Nederlandse samenleving in de geglobaliseerde wereld. Onze belangen in het buitenland zijn groot. Ruim één derde van het Nederlandse nationale inkomen wordt met export verdiend. De nationale veiligheid in Nederland is zeer afhankelijk van grensoverschrijdende ontwikkelingen elders. Of het nu Europese samenwerking is, de ondersteuning van het Nederlandse bedrijfsleven in het buitenland, veiligheidsbeleid, armoedebestrijding en ontwikkelingssamenwerking of het uitvoeren van onze migratie-agenda, steeds weer blijkt hoe belangrijk Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland zijn bij het behalen van onze doelen en het vertegenwoordigen van onze belangen.

De afgelopen jaren is het geopolitieke speelveld nog complexer geworden. De COVID-19 crisis heeft bovendien aangetoond dat we blootstaan aan grote (systeem) kwetsbaarheden, terwijl bovendien het behalen van de SDG's ernstige vertraging oploopt. Op de posten (zowel bilateraal als multilateraal) bouwen Nederlandse diplomaten aan coalities om deze kwetsbaarheden vroegtijdig in kaart te brengen en te mitigeren. Om belangen en waarden veilig te stellen, moet een middelgrote mogendheid als Nederland het hebben van de kwaliteit van argumenten, overtuigingskracht en reputatie, kortom van diplomatie. Alleen met een sterk en hoogwaardig netwerk van ambassades, consulaten en vertegenwoordigingen bij internationale organisaties kunnen wij onze nationale belangen internationaal behartigen, onze veiligheid en welvaart zeker stellen en werken aan een rechtvaardige en duurzame wereld waarin extreme armoede is uitgebannen.

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 9 Apparaatskosten (incl. postennet) en overige uitgaven (bedragen x EUR 1 000)						
Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving	2019		2020		2021	
	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA	Totaal	wv. ODA
BZ						
05.01 Geheim	0	0	0	0	0	0
06.01 Nog onverdeeld (HGIS; reservering loon- en prijsbijstelling)	0	0	3.600	0	4.255	0
07.01 Apparaat (personeel en materieel)	805.205	268.456	923.757	292.046	871.129	298.046
JenV						
91.01.01 Eigen personeel/attachés	2.022	0	2.026	0	2.026	0
BZK						
02.01 Nationale veiligheid	300	0	308	0	308	0
11.01 Centraal apparaat (attachés)	200	0	205	0	205	0
OCW						
95.01 Eigen personeel/attachés	144	0	276	0	401	0
FIN						
01.03.03 Belastingdienst; eigen personeel (attachés)	1.096	0	1.127	0	1.127	0
01.04.04 Belastingdienst; ICT materieel (attachés)	371	0	371	0	371	0
21.01.01 Centraal apparaat (attachés)	1.111	0	1.142	0	1.142	0
DEF						
08.02.11/12 Apparaatsuitgaven; Attachés	19.511	0	22.255	0	20.979	0
10 Centraal apparaat	200	0	0	0	0	0
11 Geheim	7.683	0	6.117	0	5.000	0
lenW						
98.01 Apparaatsuitgaven (attachés personeel en materieel)	3.571	0	3.309	0	2.737	0
EZK						
2.65 Baten- en lastendiensten (attachés innovatie)	6.009	0	8.942	0	8.727	0
2.65 Baten- en lastendiensten (attachés NFIA)	10.976	0	12.871	0	11.371	0
40 Apparaat (attachés)	751	0	0	0	0	0
LNV						
21.65 Bijdragen aan baten-lastendiensten (attachés)	13.800	0	20.127	0	18.250	0
50 Apparaat (attachés)	4.118	0	1.956	0	1.617	0
SZW						
96.20 Apparaatsuitgaven (attachés)	513	0	526	0	526	0
VWS						
10.01.01 Personeel	300	0	0	0	0	0
10.01.02 Materieel	15.340	0	0	0	0	0
10.03.01 Apparaatsuitgaven (attachés)	1.185	0	0	0	0	0
10.30.21 Apparaatsuitgaven; Personele uitgaven (attachés)	0	0	1.249	0	1.249	0
10.30.22 Apparaatsuitgaven; Materiele uitgaven	0	0	4.550	0	0	0
Totaal	894.406	268.456	1.014.714	292.046	951.420	298.046

Financiële instrumenten

BZ

- Betreft de uitgaven die samenhangen met de HGIS-indexering en onvoorziene uitgaven.
- De apparaatsuitgaven van zowel het postennetwerk in het buitenland als het departement in Den Haag, exclusief de personele uitgaven voor de politieke leiding en vak-attachés van andere ministeries zijn hierin opgenomen. Het omvat de verplichtingen voor en uitgaven aan het ambtelijk personeel, de overige personele uitgaven en het materieel.

Diverse ministeries

- Uitgaven ten behoeve van attachés van verschillende ministeries. Het attaché-netwerk biedt Nederland permanente aanwezigheid in de wereld waarin attachés kansen identificeren en creëren, voorzien in informatie en kennis, relaties onderhouden en bouwen met verschillende partners, en de belangen van Nederland behartigen. Diverse ministeries zijn via vak-attachés vertegenwoordigd in het buitenland.
- Gezamenlijke aansturing van het *Netherlands Foreign Investment Agency* (NFIA) door EZK en BHOS. De NFIA helpt en adviseert bedrijven uit het buitenland bij het opzetten, uitrollen en/of uitbreiden van hun internationale activiteiten in Nederland. De NFIA focust daarbij op het aantrekken van buitenlandse investeringen die bijdragen aan bestaande Nederlandse ecosystemen en clusters. De NFIA richt zich daarnaast op de promotie van Nederland in het buitenland als een land met een aantrekkelijk investerings- en vestigingsklimaat en speelt een actieve rol bij het in stand houden daarvan.

BIJLAGEN

Bijlage 1: De HGIS verticaal: wijzigingen na de Miljoenennota 2020

Tabel 10 De HGIS verticaal: wijzigingen na de Miljoenennota 2020 (bedragen in miljoenen euro's)						
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
HGIS-uitgaven						
Stand Miljoenennota 2020	5.918,3	6.067,7	6.239,4	6.399,9	6.581,6	0,0
Macrobijstellingen (BNI/BBP-mutaties)	- 349,0	- 252,3	- 223,6	- 225,0	- 231,4	- 232,4
Eindejaarsmarge	123,7	17,0	5,0	0,0	0,0	0,0
Overboekingen van/naar HGIS	458,7	35,3	23,6	28,2	28,9	6.842,7 ¹
Intertemporele kasschuiven	155,5	156,5	152,0	- 46,0	- 164,0	- 254,0
Desalderingen	14,5	15,3	15,1	15,2	17,7	17,5
Totaal uitgaven stand Miljoenennota 2021 (1)	6.321,7	6.039,5	6.211,5	6.172,2	6.232,9	6.373,9
HGIS-ontvangsten						
Stand Miljoenennota 2020	164,2	148,7	148,7	148,6	148,5	0,0
Desalderingen en overboekingen	22,1	15,8	11,2	6,4	4,0	152,1 ¹
Totaal ontvangsten stand Miljoenennota 2021 (2)	186,3	164,6	160,0	155,0	152,6	152,1
Saldo HGIS-uitgaven en ontvangsten (1-2)	6.135,4	5.875,0	6.051,5	6.017,2	6.080,3	6.221,8

1 Inclusief extrapolatie van het voorgaande jaar.

Bijlage 2a: De HGIS horizontaal: meerjarencijfers per begrotingsartikel

Tabel 11 De HGIS horizontaal: meerjarencijfers per begrotingsartikel

Begroting/beleidssterrein/ artikel/omschrijving	2019		2020		2021		2022		2023		2024		2025	
	Totaal	vv. ODA	Totaal	vv. ODA	Totaal	vv. ODA	Totaal	vv. ODA	Totaal	vv. ODA	Totaal	vv. ODA	Totaal	vv. ODA
V Buitenlandse Zaken														
01 Versterkte internationale rechtsorde														
01.01 Goed functionerende internationale instellingen met een breed draagvlak	52.516	6.593	49.068	6.846	48.945	16.859	48.095	16.859	48.095	48.095	16.859	48.095	16.859	48.095
01.02 Bescherming en bevordering van mensenrechten	66.151	36.209	63.402	37.555	63.402	37.555	63.402	37.555	63.502	63.502	37.555	63.502	37.555	63.502
01.03 Gastlandbeleid internationale organisaties	10.530		14.471		14.102		11.355		11.288		10.451		10.225	
02 Veiligheid en stabiliteit														
02.01 Goede internationale samenwerking ter bevordering van de eigen en bondgenootschappelijke veiligheid	12.767		17.486	4.000	12.441		12.471		12.521		12.521		12.465	
02.02 Bestrijding internationale criminaliteit en terrorisme	13.209		14.205		13.041		13.251		13.251		13.251		13.251	
02.03 Wapenbeheersing	11.787	2.918	10.873	3.252	10.882	3.252	10.794	3.252	10.794	3.252	10.794	3.252	10.794	3.252
02.04 Bevordering van veiligheid, stabiliteit en rechtsorde in internationaal verband	182.594	62.791	193.270	74.417	218.002	70.917	215.459	70.917	215.358	70.917	214.370	70.917	219.543	74.417
02.05 Bevordering van transitie in prioritaire gebieden	26.881	10.752	29.603	11.929	29.822	11.929	29.822	11.929	29.822	11.929	29.822	11.929	29.822	11.929
03 Effectieve Europese samenwerking														
03.02 Europees ontwikkelingsfonds	224.729	224.729	224.728	224.728	191.123	191.123	143.304	143.304	100.313	100.313	100.000	100.000	75.000	75.000
03.03 Een hechtere Europese waardengemeenschap	10.203	4.081	10.500	4.200	10.500	4.200	10.500	4.200	10.500	4.200	10.500	4.200	10.500	4.200
03.04 Versterkte Nederlandse positie in de Unie	4.419		6.364		5.892		5.192		5.192		5.192		5.002	
03.05 Europese vredesfaciliteit					32.100		32.100		32.100		32.100		32.100	
04 Consulaire dienstverlening en uitdragen Nederlandse waarden														
04.01 Consulaire dienstverlening in het buitenland	14.100		26.497		10.657		10.657		10.657		13.457		13.457	

Begroting/beleidssterrein/ artikel/omschrijving	2019		2020		2021		2022		2023		2024		2025	
	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA
V Buitenlandse Zaken														
04.02 Samen met (keten)partners het personenverkeer reguleren	18.370		21.906		15.397		15.297		15.297		13.547		13.547	
04.03 Grotere buitenlandse bekendheid met de Nederlandse cultuur	9.077		8.529		8.875		8.875		8.875		8.900		8.794	
04.04 Ujdragen Nederlandse waarden en belangen	21.676	124	32.483	7.136	18.881	136	17.931	136	17.931	136	17.381	136	17.381	136
05.01 Geheim			0		0		0		0		0		0	
06.01 Nog onverdeeld (HGIS; reservering loon- en prijsbijstelling)			3.600		4.255		21.956		55.565		90.627		116.701	
07.01 Apparaat (personeel en materieel)	805.205	268.456	923.757	292.046	871.129	298.046	863.851	299.046	860.652	299.046	860.636	299.046	856.136	294.546
Totaal	1.484.214	616.653	1.650.742	666.109	1.579.446	634.017	1.534.312	587.198	1.521.713	544.207	1.555.146	543.894	1.556.315	517.894
VI Justitie en Veiligheid														
31 Nationale politie														
31.03.02 Kwaliteit; Arbeidsvoorwaarden en ICT politie; internationale samenwerkingsoperaties	8.512	8.512	8.600	8.600	8.600	8.600	8.600	8.600	8.600	8.600	8.600	8.600	8.600	8.600
33 Veiligheid en criminaliteitsbestrijding														
33.01.01 Apparaat Openbaar ministerie	102													
33.03.01 Opsporing en vervolging; NFI	535		586		786		786		786		786		786	
33.03.03 Opsporing en vervolging; drugsbestrijding Suriname	41	41	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200	200
36 Contraterrorisme en Nationaal veiligheidsbeleid														
36.02.05 Nat. Veiligheid en Terrorismebestrijding			305		406		406		406					
91 Apparaatsuitgaven kerndepartement														
91.01.02 Europol en Eurojust	23.363		22.314		22.314		22.314		22.314		22.314		22.314	
91.01.02 WIPO	264		375		375		375		375		375		375	
91.01.01 Eigen personeel/ attachés	2.022		2.026		2.026		2.026		2.026		2.026		2.026	
Totaal	34.839	8.553	34.406	8.800	34.707	8.800	34.707	8.800	34.707	8.800	34.301	8.800	34.301	8.800

Begroting/beleidssterrein/ artikel/omschrijving	2019		2020		2021		2022		2023		2024		2025	
	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA
V Buitenlandse Zaken														
VII Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties														
02.01 Nationale veiligheid	300		308	410	513									
11.01 Centraal apparaat (attachés)	200		205	205	205								205	
Totaal	500	0	513	0	513	0	615	0	718	0	205	0	205	0
VIII Onderwijs, Cultuur en Wetenschap														
06 Hoger Beroepsonderwijs														
06.70 Hoger beroepsonderwijs	2.873	2.873	2.873	2.873	2.873	2.873	2.873	2.873	2.873	2.873	2.873	2.873	2.873	2.873
07 Wetenschappelijk Onderwijs														
07.70/76 Wetenschappelijk onderwijs	52.770	45.546	54.299	46.884	54.299	46.884	54.299	46.884	54.299	46.884	54.299	46.884	54.299	46.884
08 Internationaal onderwijsbeleid														
08.71/72 Internationaal onderwijs; Subsidies/Oprachten	129		116	301	301				301				301	
08.76 Internationaal onderwijs; Bijdragen (inter)nationale organisaties; overige	185		185											
08.77 Internationaal onderwijs; Bijdrage aan andere begrotingshoofdstukken: cultuur	511		521	521	521				521				521	
14.71/76 Cultuur; subsidies	4.617		4.617	4.617	4.617				4.617				4.617	
16 Onderzoek en wetenschappen														
16.70 Onderzoek en wetenschappen; NOW	454	454	454	454	454	454	454	454	454	454	454	454	454	454
95 Apparaatskosten														
95.01 Eigen personeel/attachés	144		276	401	401				401				148	
Totaal	61.683	48.873	63.341	50.211	63.466	50.211	63.466	50.211	63.466	50.211	63.213	50.211	63.213	50.211
IXB Financiën														
01 Belastingen														

Begroting/beleidssterrein/ artikel/omschrijving	2019		2020		2021		2022		2023		2024		2025	
	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA
V Buitenlandse Zaken														
01.03.03 Belastingdienst; eigen personeel (attachés)	1.096		1.127		1.127		1.127		1.127		1.127		1.127	
01.04.04 Belastingdienst; ICT materieel (attachés)	371		371		371		371		371		371		371	
04 Internationale financiële betrekkingen														
04.50.02 Deelname aan internationale instellingen; desaldering ontvangsten			84		83		41		40		40		40	
04.50.05 Deelname aan internationale instellingen; AIIIB	37.226	30.897					0	0	0	0	0	0	0	0
04.50.07 IBRD (onderdeel Wereldbank)			72.949	72.949	0	0	23.719	23.719	23.323	23.323	0	0	0	0
04.50.08 IFC (onderdeel Wereldbank)			43.380	43.380	0	0	21.196	21.196	20.842	20.842	20.503	20.503	0	0
04.50.09 IDA (onderdeel Wereldbank)	325.280	325.280	71.295	71.295	44.200	44.200	219.550	219.550	266.480	266.480	324.236	324.236	376.686	376.686
04.52.01 Technische assistentie	1.731		1.779		1.779		1.778		1.778		1.778		1.778	
21.01.01 Centraal apparaat (attachés)	1.111		1.142		1.142		1.142		1.142		1.142		1.142	
Totaal/	366.815	356.177	192.127	187.624	48.702	44.200	268.924	264.465	315.103	310.645	349.197	344.739	381.144	376.686
X Defensie														
01 Opdracht inzet														
01.01.23 Internationale inzet (BIV)	163.232		167.374	3.000	199.882		199.882		184.882		184.882		184.882	
08 Defensie Ondersteuningscommando														
08.02.11/12 Apparaatsuitgaven; Attachés	19.511		22.255		20.979		20.979		21.799		20.317		20.317	
10 Centraal apparaat	200													
11 Geheim	7.683		6.117		5.000		5.000		5.000		5.000		5.000	
Totaal/	190.626	0	195.746	3.000	225.861	0	225.861	0	211.681	0	210.199	0	210.199	0
XII Infrastructuur en Waterstaat														
11.01 Integraal waterbeleid (Partners voor Water/Blue Deal)	13.768		17.802		15.611		8.957		8.802		8.802		8.802	

Begroting/beleidssterrein/ artikel/omschrijving	2019		2020		2021		2022		2023		2024		2025	
	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA
V Buitenlandse Zaken														
14.01 Wegen en verkeersveiligheid; Netwerk	200		200		200									
17.01 Luchtvaart (ICAO)	1.145		1.286		1.311		1.311		1.311		1.311		1.311	
18.01 Scheepvaart en havens (CCR)	1.143		1.017		1.064		1.064		1.064		1.064		1.064	
19.02 Uitvoering Milieubeleid en Internationaal	5.132		9.970		5.552		4.344		4.344		4.344		4.344	
23.01 Meteorologie, seismologie en aardobservatie (contributie WMO en ECMWF)	843	35	3.340	35	3.340	35	3.340	35	3.340	35	3.340	35	3.340	35
97.01 lenW-brede programmamiddelen	200													
98.01 Apparaatsuitgaven (attachés personeel en materieel)	3.571		3.309		2.737		2.246		2.226		2.096		2.096	
Totaal/	26.002	35	36.924	35	29.815	35	21.262	35	21.087	35	20.957	35	20.957	35
XIII Economische Zaken en Klimaat														
1 Goed functionerende economie en markten														
1.55 Opdrachten	85		158		158		158		158		158		158	
1.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties	2.690		2.687		2.687		2.698		2.698		2.698		2.698	
2 Bedrijvenbeleid: innovatie en duurzaam ondernemen														
2.65 Baten- en lastendiensten (attachés innovatie)	6.009		8.942	0	8.727		8.627		8.900		8.900		8.900	
2.65 Baten- en lastendiensten (attachés NFIA)	10.976		12.871		11.371		11.295		10.571		10.571		10.571	
2.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties	2.167		2.528		2.420		2.510		2.465		2.465		2.465	
4 Een doelmatige en duurzame energievoorziening														
4.55 Opdrachten	115		427		277		328		328		328		328	
4.95 Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	1.792		1.773		1.584		1.592		1.592		1.592		1.592	
40 Apparaat (attachés)	751													
Totaal/	24.585	0	29.386	0	27.224	0	27.208	0	26.712	0	26.712	0	26.712	0

Begroting/beleidssterrein/ artikel/omschrijving	2019		2020		2021		2022		2023		2024		2025	
	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA
V Buitenlandse Zaken														
XIV Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit														
21 Een weerbaar, veerkrachtig en veilig agro-, voedsel en visserijsysteem¹														
21.65 Bijdragen aan batenlastendiensten (attachés)	13.800		20.127		18.250		18.250		18.250		18.250		18.250	
21.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties (w.o. FAO en UNEP)	10.958	4.439	11.039	4.495	10.889	4.495	10.889	4.495	10.889	4.495	10.889	4.495	10.889	4.495
22 Natuur en biodiversiteit en gebiedsgericht werken²														
22.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties	1.357		1.934		1.680		1.680		1.680		1.680		1.680	
50 Apparaat (attachés)	4.118		1.956		1.617		1.617		1.617		1.617		1.617	
Totaal	30.233	4.439	35.056	4.495	32.436	4.495	32.436	4.495	32.436	4.495	32.436	4.495	32.436	4.495
XV Sociale Zaken en Werkgelegenheid														
02.24 Bijstand, Participatiewet en Toeslagenwet; Contributie CASS				9		9		9		9		9		9
96.20 Apparaatsuitgaven (attachés)	513		526		526		526		526		526		526	
Totaal	513	0	535	0	535	0	535	0	535	0	535	0	535	0
XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport														
02.10 Curatieve zorg; Kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van de zorg	284		2.200		2.200		300							
04.40 Zorgbreed beleid; inrichten uitvoeringsactiviteiten	1.000													
09.10 Algemeen; Internationale samenwerking	3.868		6.868		3.868		3.868		3.868		3.868		3.868	
10.01.01 Personeel	300													
10.01.02 Materiële	15.340													
10.03.01 Apparaatsuitgaven (attachés)	1.185													
10.30.21 Apparaatsuitgaven; Personele uitgaven (attachés)			1.249		1.249		1.249		1.249		1.249		1.249	

Begroting/beleidssterrein/ artikel/omschrijving	2019		2020		2021		2022		2023		2024		2025	
	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA
V Buitenlandse Zaken														
10.30.22 Apparaatuitgaven;														
Materiele uitgaven			4.550											
Totaal	21.977	0	14.867	0	7.317	0	5.417	0	5.117	0	5.117	0	5.117	0
XVII Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking														
01 Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen														
01.01 Duurzaam handels- en investeringsstroom, incl. MVO	28.631	19.413	29.647	20.550	28.781	19.425	28.781	19.425	28.531	19.175	28.531	19.175	28.531	19.175
01.02 Versterkte Nederlandse Handels- en Investeringspositie	96.700		104.816		91.777		81.665		81.665		81.165		81.165	
01.03 Versterkte private sector en arbeidsmarkt in ontwikkelingslanden	390.367	385.505	397.316	395.036	392.807	390.527	392.009	389.729	389.410	387.130	372.857	370.577	385.350	383.070
02 Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat														
02.01 Voedselzekerheid	336.667	336.667	310.783	310.783	321.095	321.095	319.698	319.698	314.883	314.883	317.417	317.417	339.295	339.295
02.02 Water	189.043	189.043	201.103	201.103	193.714	193.714	193.714	193.714	193.714	193.714	193.714	193.714	193.714	193.714
02.03 Klimaat	197.637	195.896	213.881	212.431	220.468	219.318	220.873	219.318	220.873	219.318	220.873	219.318	220.873	219.318
03 Sociale vooruitgang														
03.01 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten en HIV/aids	438.689	437.216	398.538	396.927	403.189	401.578	406.761	405.150	401.842	400.231	404.431	402.820	426.784	425.173
03.02 Vrouwenrechten en gendergelijkheid	49.790	49.790	50.460	50.460	52.439	52.439	52.439	52.439	52.439	52.439	52.439	52.439	52.439	52.439
03.03 Maatschappelijk middenveld	216.306	216.306	169.930	169.930	219.531	219.531	219.206	219.206	219.206	219.206	219.206	219.206	219.206	219.206
03.04 Onderwijs	75.814	75.814	109.325	109.325	69.550	69.550	69.550	69.550	69.550	69.550	69.550	69.550	69.550	69.550
04 Vrede, veiligheid, en duurzame ontwikkeling														
04.01 Humanitaire hulp	386.951	386.190	461.317	459.500	370.017	369.000	370.017	369.000	370.017	369.000	370.017	369.000	370.017	369.000
04.02 Opvang en bescherming in de regio en migratiesamenwerking	170.490	170.490	157.000	157.000	162.000	162.000	162.000	162.000	162.000	162.000	162.000	162.000	162.000	162.000
04.03 Veiligheid en rechtstaatontwikkeling	213.541	213.541	177.551	177.551	216.569	216.569	215.135	215.135	210.195	210.195	212.795	212.795	235.243	235.243
04.04 Noodhulpfonds	583	583												

Begroting/beleidssterrein/ artikel/omschrijving	2019		2020		2021		2022		2023		2024		2025	
	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA	Totaal	ww. ODA
V Buitenlandse Zaken														
05 Multilaterale samenwerking en overige inzet														
05.01 Multilaterale samenwerking	149.792	149.792	207.342	207.342	171.654	171.654	150.197	150.197	164.620	164.620	173.450	173.450	183.278	183.278
05.02 Overig armoedebeleid	105.802	104.295	77.752	66.783	81.277	67.905	77.905	79.573	73.905	73.905	88.905	88.905	93.271	87.905
05.04 Nog te verdelen i.v.m. wijzigingen BNI en/of toerekeningen			74.517	74.517	69.220	69.220	73.153	73.153	67.550	67.550	48.825	48.825	45.851	45.851
Totaal	3.046.803	2.930.541	3.141.278	3.009.238	3.064.088	2.943.525	3.045.752	2.935.619	3.026.068	2.922.916	3.021.699	2.919.191	3.106.567	3.004.217
LXXXVI Algemeen														
55.02 Reservering Vredespaleis							53.000							
55.02 Reservering kasschuif IDA			0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal			0	0	0	0	53.000	0	0	0	0	0	0	0
Toerekeningen														
EU-begroting	405.600	329.867	405.600	329.867	421.305	345.572	469.124	393.391	512.115	436.382	512.428	436.695	537.428	461.695
Eerstejaarsopvang asielzoekers	441.085	441.085	521.181	521.181	504.123	504.123	428.839	428.839	400.756	400.756	400.712	400.712	398.734	398.734
Totaal	846.685	770.952	926.781	851.048	925.428	849.695	897.963	822.230	912.871	837.138	913.140	837.407	936.162	860.429
TOTAAL UITGAVEN	6.135.475	4.736.223	6.321.702	4.780.560	6.039.538	4.534.978	6.211.458	4.673.053	6.172.214	4.678.447	6.232.857	4.708.772	6.373.863	4.822.767

1 In 2019 en 2020 betrof dit artikel 11.

2 In 2019 en 2020 betrof dit artikel 12.

Bijlage 2b: De HGIS-ontvangsten horizontaal: meerjarencijfers per ministerie en per begrotingsartikel

Tabel 12 De HGIS-ontvangsten horizontaal: meerjarencijfers per ministerie en per begrotingsartikel							
Begroting/beleidssterrein/artikel/ omschrijving	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
V Buitenlandse Zaken							
2 Veiligheid en stabiliteit							
10 Doorberekening Defensie diversen	227	242	242	242	242	242	242
40 Restituties contributies		1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
3 Europese samenwerking							
30 Restitutie Raad van Europa		250	250	250	250	250	250
4 Consulaire belangenbehartiging en het internationaal uitdragen van Nederlandse waarden en belangen							
10 Consulaire dienstverlening aan Nederlanders	12.559	7.000	7.000	7.000	7.000	9.500	9.500
20 Consulaire dienstverlening aan vreemdelingen	40.498	49.875	63.000	63.000	63.000	63.000	63.000
40 Doorberekening Defensie diversen	74	874	874	874	874	874	874
41 Ontvangsten verkeersnotificaties	314	200	200	200	200	200	200
5 Geheim							
10 Geheim	3.003						
7 Apparaat							
10 Diverse ontvangsten	68.993	54.250	31.750	31.750	31.750	31.750	31.750
11 Koersverschillen							
<i>Totaal</i>	<i>125.668</i>	<i>113.691</i>	<i>104.316</i>	<i>104.316</i>	<i>104.316</i>	<i>106.816</i>	<i>106.816</i>
IXB Financiën							
04.50.03 Ontvangsten IFI's	2.792	2.347	2.180	2.003	2.025	1.881	1.723
<i>Totaal</i>	<i>2.792</i>	<i>2.347</i>	<i>2.180</i>	<i>2.003</i>	<i>2.025</i>	<i>1.881</i>	<i>1.723</i>
X Defensie							
01.01.01 Internationale inzet/BIV	6.407	1.407	1.407	1.407	1.407	1.407	1.407
<i>Totaal</i>	<i>6.407</i>	<i>1.407</i>	<i>1.407</i>	<i>1.407</i>	<i>1.407</i>	<i>1.407</i>	<i>1.407</i>
XIII Economische Zaken en Klimaat							
04 Een doelmatige energievoorziening		100					
<i>Totaal</i>	<i>0</i>	<i>100</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
XVII Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking							
1 Duurzame economische ontwikkeling, handel en ontwikkeling							
1.10 ontvangsten internationaal ondernemen	7.542	3.373	3.264	3.264	3.264	3.264	3.264
1.30/40 ontvangsten DGGF	1.267	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
5 Multilaterale samenwerking en overige inzet							
5.20 Ontvangsten en restituties m.b.t. leningen	24.600	36.239	29.221	24.800	19.827	15.013	14.685
5.21 Ontvangsten OS	12.327	26.176	21.176	21.176	21.176	21.176	21.176
5.22 koersverschillen							
<i>Totaal</i>	<i>45.736</i>	<i>68.788</i>	<i>56.661</i>	<i>52.240</i>	<i>47.267</i>	<i>42.453</i>	<i>42.125</i>
TOTAAL ONTVANGSTEN	180.603	186.333	164.564	159.966	155.015	152.557	152.071

Bijlage 3: Berekening ODA-plafond 2020-2025, realisatie ODA-prestatie 2019 en raming ODA-prestatie 2020-2025

Tabel 13 ODA-plafond 2020-2025 en ODA-prestatie 2019-2025							
Berekening ODA-plafond 2020-2025 (bedragen in miljoenen EUR)							
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
Raming BNI	782.505	821.564	849.018	874.143	898.690	924.475	
A : Basisbedrag 0,7% BNI	5.478	5.751	5.943	6.119	6.291	6.471	
B: Bij: geraamde aflossingen op ODA-leningen en ontvangsten OS	61	48	44	44	44	44	
C : Maatregelen Rutte II	- 1.462	- 1.462	- 1.462	- 1.462	- 1.462	- 1.462	
D : Kasschuiven Rutte II	- 304	- 331	- 475				
E : Dichten tijdelijke dip door correctie kasschuiven Rutte II (Rutte III)	304	331	475				
F : Intensivering OS/ODA Rutte III	200	100					
G : Kasschuiven Wereldbank/IDA	- 41	- 165			- 24		
H : AIV-rapport Covid-19	150						
I : Kasschuif BNI-daling 2020	40	272	152	- 46	- 164	- 254	
J : BNI-compensatie	350						
K : Overig (o.m Voorjaarsbesluitvorming en BIV)	11	- 3	1	28	28	28	
L : ODA-plafond 2020-2025	4.785	4.540	4.678	4.683	4.713	4.827	
Realisatie netto ODA prestatie 2019 en Raming netto ODA-prestatie 2020-2025 (bedragen in miljoenen EUR)							
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Bruto ODA-totaal	4.741	4.785	4.540	4.678	4.683	4.713	4.827
Af: geraamde ontvangsten OS	14	- 30	- 25	- 25	- 25	- 25	- 25
Netto ODA (in miljoenen euro)	4.755	4.756	4.515	4.653	4.658	4.689	4.803
Raming BNI (in miljarden euro)	805,6	782,5	821,6	849,0	874,1	898,7	924,5
Netto ODA in % van het BNI	0,59	0,61	0,55	0,55	0,53	0,52	0,52

In bovenstaande tabel wordt een overzicht gepresenteerd van de opbouw van het ODA-budget en de hieraan gekoppelde ODA-prestatie. Hieronder volgt een toelichting op de onderdelen, die gezamenlijk de omvang van het totale ODA-budget bepalen:

- A. Het uitgangspunt is 0,7% van het BNI.
- B. Aflossingen op ODA-leningen en overige ontvangsten worden hieraan toegevoegd. Deze worden jaarlijks bijgesteld. Het gaat daarbij om structureel ca. EUR 55 miljoen per jaar.
- C. Het kabinet Rutte II heeft verschillende structurele maatregelen doorgevoerd op het ODA-budget als gevolg waarvan het ODA-budget is verlaagd (met in totaal ongeveer EUR 1,4 miljard per jaar):
  1. Een taakstelling van EUR 1 miljard per jaar.
  2. Een ruilvoettaakstelling van EUR 49 miljoen per jaar.

3. Het ODA-budget niet gecompenseerd als gevolg van de verwerking van ESA-2010¹ (een verlaging van ongeveer EUR 264 miljoen per jaar).
  4. De EKI-reservering² is geschrapt (EUR 150 miljoen per jaar).
- D. Het kabinet Rutte III corrigeert voor de kasschuiven van het kabinet Rutte II. Hierdoor neemt het ODA-budget deze kabinetsperiode toe met EUR 118 miljoen in 2019 oplopend naar EUR 475 miljoen in 2022 en komt het ODA-budget vanaf 2022 weer op 0,7% BNI minus EUR 1,4 miljard, zoals afgesproken in het Regeerakkoord «Vertrouwen in de toekomst». Het ODA-budget blijft de komende kabinetsperiode gekoppeld aan de ontwikkeling van het BNI.
  - E. Zie toelichting onder D.
  - F. Daarenboven zijn er in deze kabinetsperiode incidenteel extra middelen toegevoegd van in totaal EUR 1 miljard, verdeeld over de jaren 2018 t/m 2021.
  - G. Het betalingsritme voor de Wereldbank (IDA) is aangepast. Dit leidt tot een kasschuif.
  - H. Naar aanleiding van het AIV-advies «[Nederland en de wereldwijde aanpak van COVID-19](#)», heeft het kabinet besloten EUR 150 miljoen extra beschikbaar te stellen ter bestrijding van de gevolgen van COVID-19 in kwetsbare landen.
  - I. Ook heeft het kabinet naar aanleiding van bovengenoemd advies besloten de gevolgen voor het ODA-plafond van de sterke economische krimp te mitigeren onder andere middels het toepassen van een kasschuif, waardoor middelen uit 2023-2025 naar voren worden gehaald naar 2020-2022.
  - J. Verder worden de gevolgen voor het ODA-plafond van de sterke economische krimp gemitigeerd door het toevoegen van EUR 350 miljoen aan de begroting van BHOS in 2020.
  - K. De regel overig bestaat uit een aantal budgettaire consequenties voor ODA zoals de voorjaarsbesluitvorming (o.a. de eindejaarsmarge) en de ontvlechting van het BIV in 2018.
  - L. Bovenstaande maatregelen (A t/m K) resulteren in het totale ODA-budget.

¹ Toelichting ESA 2010: Door veranderingen in boekhoudkundige regels door de EU (European System of Accounts, ESA 2010) en een herziening van de bronnen voor het berekenen van het BNI door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) is het BNI in 2014 opwaarts bijgesteld. Omdat het een rekenkundige correctie van het BNI betrof heeft het kabinet er destijds voor gekozen deze BNI-bijstelling niet door te vertalen in een opwaartse bijstelling van het ODA-budget.

² Toelichting EKI: Reserveringen voor exportkredietverzekeringen (EKI) zijn reserveringen voor de kwijtschelding van exportkrediet schulden van ontwikkelingslanden. Deze schulden zijn ontstaan door investeringen of leveringen van Nederlandse bedrijven aan bedrijven in ontwikkelingslanden. De Nederlandse overheid staat hiervoor garant. Als de ontvangende partij niet betaalt, resulteert deze constructie in een schuld van de overheid van het ontwikkelingsland aan de Nederlandse overheid.

Sinds 2015 wordt geen reservering meer opgenomen voor schuldkwijtschelding aan ontwikkelingslanden in het kader van EKI. Omdat de ODA-begroting destijds niet is gecompenseerd voor het wegvallen van de raming voor EKI-schuldkwijtschelding wordt een reeks van EUR 150 miljoen per jaar in mindering gebracht op het ODA-budget. Wanneer landen aanspraak doen op de EKI-schuldkwijtschelding, dan wordt dit achteraf aan de ODA-realisatie toegevoegd. Dit bedrag hoeft niet gecompenseerd te worden door bezuinigingen op andere ODA-uitgaven. Het gaat namelijk om een schuldkwijtschelding waarvan de uitgaven vaak al jaren eerder zijn gedaan.

Bijlage 4: De ODA-uitgaven naar beleidsthema

Tabel 14 De ODA-uitgaven naar beleidsthema (bedragen x EUR 1000)					
Begroting	Omschrijving	2019	2020	2021	Artikel
1. Versterkte internationale rechtsorde, eerbiediging van mensenrechten en gastlandbeleid					
BZ	01.01 Goed functionerende internationale instellingen met een breed draagvlak	6.593	6.846	16.859	V-01.01
	01.02 Bescherming en bevordering van mensenrechten	36.209	37.555	37.555	V-01.02
JenV	33.03.03 Opsporing en vervolging; drugsbestrijding Suriname	41	200	200	VI-33.03.39
	<i>Subtotaal</i>	<i>42.843</i>	<i>44.601</i>	<i>54.614</i>	
2. Vrede, veiligheid en stabiliteit					
BZ	02.01 Goede internationale samenwerking ter bevordering van de eigen en bondgenootschappelijke veiligheid	0	4.000	0	V-02-01
	02.03 Wapenbeheersing	2.918	3.252	3.252	V-02.03
	02.04 Bevordering van veiligheid, stabiliteit en rechtsorde in internationaal verband	62.791	74.417	70.917	V-02.04
	02.05 Bevordering van transitie in prioritaire gebieden	10.752	11.929	11.929	V-02.05
BHOS	04.01 Humanitaire hulp	386.190	459.500	369.000	XVII-04.01
	04.02 Opvang en bescherming in de regio en migratiesamenwerking	170.490	157.000	162.000	XVII-04.02
	04.03 Veiligheid en rechtstaatontwikkeling	213.541	177.551	216.569	XVII-04.03
	04.04 Noodhulpfondsen	583	0	0	XVII-04.04
JenV	31.03.02 Kwaliteit, Arbeidsvoorwaarden en ICT politie; internationale samenwerkingsoperaties	8.512	8.600	8.600	VI-31.03.21
Defensie	01.01.23 Internationale inzet (BIV)	0	3.000	0	X-01.01.23
	<i>Subtotaal</i>	<i>855.777</i>	<i>899.249</i>	<i>842.267</i>	
3. Effectieve Europese samenwerking					
BZ	03.02 Europees ontwikkelingsfonds	224.729	224.728	191.123	V-03.02
	03.03 Een hechtere Europese waardengemeenschap	4.081	4.200	4.200	V-03.03
Toerek.	EU-begroting	329.867	329.867	345.572	Toerekening
	<i>Subtotaal</i>	<i>558.677</i>	<i>558.795</i>	<i>540.895</i>	
4. Consulaire belangenbehartiging en het internationaal uitdragen van Nederlandse waarden en belangen					
BZ	04.04 Uitdragen Nederlandse waarden en belangen	124	7.136	136	V-04.04
	<i>Subtotaal</i>	<i>124</i>	<i>7.136</i>	<i>136</i>	
5. Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen					
BHOS	01.01 Duurzaam handels- en investeringsstelsel, incl. MVO	19.413	20.550	19.425	XVII-01.01
	01.03 Versterkte private sector en arbeidsmarkt in ontwikkelingslanden	385.505	395.036	390.527	XVII-01.03
	<i>Subtotaal</i>	<i>404.918</i>	<i>415.586</i>	<i>409.952</i>	
6. Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat					
BHOS	02.01 Voedselzekerheid	336.667	310.783	321.095	XVII-02.01
	02.02 Water	189.043	201.103	193.714	XVII-02.02
	02.03 Klimaat	195.896	212.431	219.318	XVII-02.03
lenW	23.01 Meteorologie, seismologie en aardobservatie (contributie WMO en ECMWF)	35	35	35	XII-23.01
LNV	21.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties (w.o. FAO en UNEP)	4.439	4.495	4.495	XIV-21.95

Begroting	Omschrijving	2019	2020	2021	Artikel
	<i>Subtotaal</i>	<i>726.080</i>	<i>728.847</i>	<i>738.657</i>	
7. Sociale vooruitgang (incl. onderwijs)					
BHOS	03.01 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten en HIV/aids	437.216	396.927	401.578	XVII-03.01
	03.02 Vrouwenrechten en gendergelijkheid	49.790	50.460	52.439	XVII-03.02
	03.03 Maatschappelijk middenveld	216.306	169.930	219.531	XVII-03.03
	03.04 Onderwijs	75.814	109.325	69.550	XVII-03.04
OCW	06.70 Hoger beroepsonderwijs	2.873	2.873	2.873	VIII-06.70
	07.70/76 Wetenschappelijk onderwijs	45.546	46.884	46.884	VIII-07.70/76
	16.70 Onderzoek en wetenschappen; NOW	454	454	454	VIII-16.70
	<i>Subtotaal</i>	<i>827.999</i>	<i>776.853</i>	<i>793.309</i>	
8. Versterkte kaders voor ontwikkeling					
BHOS	05.01 Multilaterale samenwerking	149.792	207.342	171.654	XVII-05.01
	05.02 Overig armoedebeleid	104.295	66.783	67.905	XVII-05.02
	05.04 Nog te verdelen i.v.m. wijzigingen BNI en/of toerekeningen	0	74.517	69.220	XVII-05.04
Financiën	04.50.02 Deelname aan internationale instellingen; desaldering ontvangsten	0	0	0	IXB-04.50.01
	04.50.05 Deelname aan internationale instellingen; AIB	30.897	0	0	IXB-04.50.05
	04.50.07 IBRD (onderdeel Wereldbank)	0	72.949	0	IXB-04.50.07
	04.50.08 IFC (onderdeel Wereldbank)	0	43.380	0	IXB-04.50.08
	04.50.09 IDA (onderdeel Wereldbank)	325.280	71.295	44.200	IXB-04.50.09
Toerek.	Eerstejaarsopvang asielzoekers	441.085	521.181	504.123	Toerekening
	<i>Subtotaal</i>	<i>1.051.349</i>	<i>1.057.447</i>	<i>857.102</i>	
9. Apparaatskosten (incl. posten) en overige uitgaven					
BZ	07.01 Apparaat (personeel en materieel)	268.456	292.046	298.046	V-07.01
	<i>Subtotaal</i>	<i>268.456</i>	<i>292.046</i>	<i>298.046</i>	
	Totaal ODA binnen HGIS	4.736.223	4.780.560	4.534.978	
	ODA buiten HGIS	4.725	4.725	4.725	
	TOTAAL ODA	4.740.948	4.785.285	4.539.703	

1 In 2019 en 2020 betrof dit artikel 11.95.

Bijlage 5: De geplande ODA-uitgaven binnen de BHOS-begroting per regio in 2021

Zoals aangekondigd in de BHOS-nota Investeren in Perspectief, verschuift het geografische zwaartepunt van het Nederlandse ontwikkelingsbeleid in deze kabinetsperiode naar de focusregio's West-Afrika/Sahel, Hoorn van Afrika, en Midden-Oosten en Noord-Afrika (MENA). Deze HGIS-bijlage geeft jaarlijks een overzicht van de beoogde uitgaven per regio, uitgesplitst naar de beleidsthema's van de BHOS-begroting.

De tabel hieronder toont bij elke regio eerst de landen waar sprake is van een naar de ambassade te delegeren landenbudget (en soms ook een gedelegeerd regionaal budget). Vervolgens worden voor de hele regio per thema de verwachte centrale bestedingen aangegeven. Naast uitgaven in de focusregio's, zijn nu ook de gedelegeerde middelen en de verwachte centrale bestedingen opgenomen voor «Overig Afrika», «Overig Azië» en «Overige landen». Aangevuld met de categorie «Wereldwijd/niet gespecificeerd» omvat de tabel het totaal van de ODA-uitgaven binnen de BHOS-begroting.

De in de tabel opgenomen inzet van centrale middelen in de regio's moet gezien worden als een indicatie. Deze beperking heeft te maken met de aard van de bestedingen. Centrale thematische programma's zijn doorgaans niet op één land of regio gericht (in tegenstelling tot de gedelegeerde middelen) en hebben meestal een meerjarig karakter. Veel programma's werken met een landenlijst waarbij vooraf niet vast staat in welke landen van de lijst deze middelen zullen worden benut³. Om in deze situatie toch een realistische inschatting te maken, is voor elke lopende activiteit van meer dan EUR 1 miljoen de huidige geografische verdeling nagegaan⁴, rekening houdend met zowel gerealiseerde en lopende uitgaven als verwachte uitgaven in de pijplijn. Deze indicatieve verdeling over landen en regio's van de huidige portefeuille is vervolgens toegepast op de betreffende centrale thematische budgetten voor 2021.

Een belangrijk deel van de centrale middelen wordt ingezet voor programma's en organisaties waarbij de geografische focus vanwege de aard van het werk niet (vooraf) is vastgesteld. Deze thematische inzet is in de tabel opgenomen onder de categorie Wereldwijd/niet gespecificeerd. Binnen deze categorie vormt humanitaire hulp de grootste post; besteding hiervan is flexibel en gebeurt in principe waar dit in de loop van het jaar het hardst nodig blijkt te zijn. Andere voorbeelden van bestedingen in deze categorie zijn de bijdragen aan het vaccinatiefonds GAVI, het Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis and Malaria, de multilaterale klimaat- fondsen en bijdragen aan multilaterale organisaties.

Bij de berekening is geen rekening gehouden met nieuwe initiatieven in de focusregio's die nog in de loop van 2020 en in 2021 worden ontwikkeld. Daardoor is een zekere onderschatting van de verschuiving naar de focusregio's mogelijk; deze beweging is nog in volle gang en krijgt met name bij nieuwe programma's en nieuwe fases van bestaande programma's z'n beslag.

³ Zo omvat de landenlijst voor private sector ontwikkeling een 70-tal landen en staat het fonds Voice fonds (voor het versterken van de positie van gemarginaliseerde en gediscrimineerde groepen) open voor tien landen.

⁴ Voor activiteiten met budget kleiner dan EUR 1 miljoen is uitgegaan van een evenredige verdeling over de landen waarvoor de activiteit open staat

Tabel 15 De geplande ODA-uitgaven binnen de BHOS-begroting per regio in 2021 (x 1.000 EUR)

HGIS regio	HGIS indeling	Thema	ODA budget 2021		
Focusregio Sahel	Burkina Faso	1.3 Private sector en arbeidsmarkt	5.000		
		2.1 Voedselzekerheid	4.000		
		2.2 Water	2.000		
		3.1 SRGR en HIV/aids	5.300		
		4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	6.600		
		Totaal	22.900		
	Mali	1.3 Private sector en arbeidsmarkt	1.000		
		2.1 Voedselzekerheid	5.000		
		2.2 Water	8.000		
		3.1 SRGR en HIV/aids	15.500		
		4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	13.900		
	Totaal	43.400			
	Niger	1.3 Private sector en arbeidsmarkt	5.000		
		2.1 Voedselzekerheid	4.000		
		2.2 Water	4.000		
		3.1 SRGR en HIV/aids	8.700		
		4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	1.500		
	Totaal	23.200			
	Nigeria	2.1 Voedselzekerheid	4.300		
		Totaal	4.300		
	Senegal	1.3 Private sector en arbeidsmarkt	1.000		
		Totaal	1.000		
	Inzet in deze regio vanuit centrale budgetten	1.1 Duurzaam handels- en investeringssysteem	1.3 Private sector en arbeidsmarkt	25.186	
			2.1 Voedselzekerheid	9.382	
			2.2 Water	11.366	
			2.3 Klimaat	3.455	
			3.1 SRGR en HIV/aids	13.812	
3.2 Vrouwenrechten en gendergelijkheid			2.357		
3.3 Maatschappelijk middenveld			15.018		
3.4 Onderwijs			3.328		
4.2 Opvang en bescherming in de regio			9.886		
4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling			952		
Totaal			97.617		
Totaal regio				192.417	
Focusregio Hoorn van Afrika			Ethiopië	1.3 Private sector en arbeidsmarkt	5.500
				2.1 Voedselzekerheid	40.000
	2.2 Water	10.000			
	3.1 SRGR en HIV/aids	20.000			
	3.2 Vrouwenrechten en gendergelijkheid	1.500			
	4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	3.000			
	Totaal	80.000			
	Kenia	1.3 Private sector en arbeidsmarkt	1.000		
		2.1 Voedselzekerheid	1.850		
		2.2 Water	3.560		
		4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	1.250		
	Totaal	7.660			
	Oeganda	1.3 Private sector en arbeidsmarkt	1.000		
		2.1 Voedselzekerheid	18.000		
		3.1 SRGR en HIV/aids	10.000		
		4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	10.000		
	Totaal	39.000			
	Regionaal Hoorn van Afrika	4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	2.000		
		Totaal	2.000		

HGIS regio	HGIS indeling	Thema	ODA budget 2021
Focusregio's Midden-Oosten & Noord-Afrika	Soedan	1.3 Private sector en arbeidsmarkt	1.000
		Totaal	1.000
	Somalië	1.3 Private sector en arbeidsmarkt	2.000
		4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	12.500
		Totaal	14.500
	Zuid-Soedan	1.3 Private sector en arbeidsmarkt	2.000
		2.1 Voedselzekerheid	6.000
		2.2 Water	9.730
		4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	7.500
		Totaal	25.230
	Inzet in deze regio vanuit centrale budgetten	1.1 Duurzaam handels- en investeringssysteem	1.993
		1.3 Private sector en arbeidsmarkt	31.621
		2.1 Voedselzekerheid	37.661
		2.2 Water	9.798
		2.3 Klimaat	9.856
		3.1 SRGR en HIV/aids	18.973
		3.2 Vrouwenrechten en gendergelijkheid	2.484
		3.3 Maatschappelijk middenveld	32.166
		3.4 Onderwijs	10.127
		4.2 Opvang en bescherming in de regio	48.747
		4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	10.263
	5.1 Multilaterale samenwerking	55	
	Totaal	213.743	
	Totaal regio		383.133
	Egypte	1.3 Private sector en arbeidsmarkt	1.000
		2.1 Voedselzekerheid	6.000
		2.2 Water	4.000
3.1 SRGR en HIV/aids		2.200	
3.2 Vrouwenrechten en gendergelijkheid		1.500	
Totaal	14.700		
Irak	2.2 Water	2.000	
	Totaal	2.000	
Jemen	2.2 Water	2.500	
	3.1 SRGR en HIV/aids	10.000	
	3.2 Vrouwenrechten en gendergelijkheid	1.000	
	4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	5.000	
Totaal	18.500		
Jordanië	1.3 Private sector en arbeidsmarkt	5.000	
	2.2 Water	3.000	
	3.2 Vrouwenrechten en gendergelijkheid	65	
Totaal	8.065		
Libanon	1.3 Private sector en arbeidsmarkt	5.500	
	Totaal	5.500	
Palestijnse Gebieden	1.3 Private sector en arbeidsmarkt	2.000	
	2.1 Voedselzekerheid	600	
	2.2 Water	12.500	
	4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	6.300	
	Totaal	21.400	
Tunesië	1.3 Private sector en arbeidsmarkt	2.000	
	2.1 Voedselzekerheid	5.000	
	4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	7.500	
	Totaal	14.500	
Inzet in deze regio vanuit centrale budgetten	1.1 Duurzaam handels- en investeringssysteem	1.548	
	1.3 Private sector en arbeidsmarkt	22.051	
	2.1 Voedselzekerheid	5.113	

HGIS regio	HGIS indeling	Thema	ODA budget 2021
Overig Afrika		2.2 Water	3.032
		2.3 Klimaat	5.516
		3.1 SRGR en HIV/aids	1.926
		3.2 Vrouwenrechten en gendergelijkheid	3.367
		3.3 Maatschappelijk middenveld	6.402
		3.4 Onderwijs	3.316
		4.2 Opvang en bescherming in de regio	80.954
		4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	20.061
		5.1 Multilaterale samenwerking	3
		Totaal	153.288
		Totaal regio	237.953
	Benin	2.1 Voedselzekerheid	9.500
		2.2 Water	7.900
		3.1 SRGR en HIV/aids	7.000
	Totaal	24.400	
	Burundi	1.3 Private sector en arbeidsmarkt	1.000
		2.1 Voedselzekerheid	18.100
		3.1 SRGR en HIV/aids	5.400
		4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	3.000
	Totaal	27.500	
	Democratische Republiek Congo	3.2 Vrouwenrechten en gendergelijkheid	800
		Totaal	800
	Ghana	1.3 Private sector en arbeidsmarkt	2.600
2.1 Voedselzekerheid		3.200	
2.2 Water		3.000	
Totaal		8.800	
Mozambique	2.1 Voedselzekerheid	7.500	
	2.2 Water	10.100	
	3.1 SRGR en HIV/aids	3.500	
	Totaal	21.100	
Regionaal Afrika	3.1 SRGR en HIV/aids	10.000	
	Totaal	10.000	
Regionaal Grote Meren	2.1 Voedselzekerheid	10.500	
	2.2 Water	5.500	
	2.3 Klimaat	3.500	
	3.1 SRGR en HIV/aids	4.500	
	4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	8.200	
Totaal	32.200		
Rwanda	2.1 Voedselzekerheid	9.300	
	2.2 Water	6.500	
	4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	6.200	
	Totaal	22.000	
Inzet vanuit centrale budgetten	1.1 Duurzaam handels- en investeringssysteem	2.912	
	1.3 Private sector en arbeidsmarkt	53.545	
	2.1 Voedselzekerheid	39.211	
	2.2 Water	23.771	
	2.3 Klimaat	6.479	
	3.1 SRGR en HIV/aids	50.693	
	3.2 Vrouwenrechten en gendergelijkheid	9.389	
	3.3 Maatschappelijk middenveld	45.635	
	3.4 Onderwijs	18.416	
	4.2 Opvang en bescherming in de regio	1.169	
	4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	3.196	
	5.1 Multilaterale samenwerking	118	
	Totaal	254.533	

HGIS regio	HGIS indeling	Thema	ODA budget 2021
	Totaal regio		401.333
Overig Azië	Afghanistan	4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	30.000
		Totaal	30.000
	Bangladesh	1.3 Private sector en arbeidsmarkt	3.000
		2.1 Voedselzekerheid	8.000
		2.2 Water	15.365
		3.1 SRGR en HIV/aids	2.000
		3.2 Vrouwenrechten en gendergelijkheid	2.500
		Totaal	30.865
	Indonesië	2.2 Water	600
		3.4 Onderwijs	1.000
		4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	500
		Totaal	2.100
	Inzet vanuit centrale budgetten	1.1 Duurzaam handels- en investeringssysteem	1.224
		1.3 Private sector en arbeidsmarkt	29.804
		2.1 Voedselzekerheid	17.993
		2.2 Water	11.540
		2.3 Klimaat	5.501
		3.1 SRGR en HIV/aids	17.459
		3.2 Vrouwenrechten en gendergelijkheid	9.046
		3.3 Maatschappelijk middenveld	45.127
3.4 Onderwijs		10.297	
4.2 Opvang en bescherming in de regio		3.314	
4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling		6.276	
5.1 Multilaterale samenwerking		214	
Totaal	157.796		
	Totaal regio		220.761
Overige landen	Suriname	3.3 Maatschappelijk middenveld	325
		5.2 Overig armoedebeleid	610
		Totaal	935
	Inzet vanuit centrale budgetten	1.1 Duurzaam handels- en investeringssysteem	323
		1.3 Private sector en arbeidsmarkt	20.708
		2.1 Voedselzekerheid	3.768
		2.2 Water	2.590
		2.3 Klimaat	4.152
		3.1 SRGR en HIV/aids	5.272
		3.2 Vrouwenrechten en gendergelijkheid	3.655
		3.3 Maatschappelijk middenveld	15.952
		3.4 Onderwijs	2.554
		4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	158
		Totaal	59.132
			Totaal regio
Niet gespecificeerd Wereldwijd	Inzet vanuit centrale budgetten	1.1 Duurzaam handels- en investeringssysteem	8.552
		1.3 Private sector en arbeidsmarkt	161.012
		2.1 Voedselzekerheid	47.117
		2.2 Water	21.361
		2.3 Klimaat	180.860
		3.1 SRGR en HIV/aids	189.343
		3.2 Vrouwenrechten en gendergelijkheid	14.776
		3.3 Maatschappelijk middenveld	58.907
		3.4 Onderwijs	20.512
		4.1 Humanitaire Hulp	369.000
		4.2 Opvang en bescherming in de regio	17.930
		4.3 Veiligheid en Rechtstaatontwikkeling	50.713
		5.1 Multilaterale samenwerking	171.265

HGIS regio	HGIS indeling	Thema	ODA budget 2021
		5.2 Overig armoedebeleid	67.295
		5.4 Nog te verdelen BNI en/of toerekeningen	69.220
		Totaal	1.447.862
	Totaal regio		1.447.862
Totaal generaal			2.943.525

Bijlage 6: De non-ODA uitgaven naar beleidsthema

Tabel 16 De non-ODA uitgaven naar beleidsthema					
Begroting	Omschrijving	2019	2020	2021	Artikel
1. Versterkte internationale rechtsorde, eerbiediging van mensenrechten en gastlandbeleid					
BZ	01.01 Goed functionerende internationale instellingen met een breed draagvlak	45.923	42.222	32.086	V-01.01
	01.02 Bescherming en bevordering van mensenrechten	29.942	25.847	25.847	V-01.02
	01.03 Gastlandbeleid internationale organisaties	10.530	14.471	14.102	V-01.03
Algemeen	55.02 Reservering Vredespaleis	0	0	0	LXXXVI-55.02
JenV	33.03.01 Opsporing en vervolging; NFI	535	586	786	VI-33.03.10
	91.01.02 WIPO	264	375	375	VI-91.01.09
	91.01.02 Europol en Eurojust	23.363	22.314	22.314	VI-91.01.07
lenW	17.01 Luchtvaart (ICAO)	1.145	1.286	1.311	XII-17.01
	18.01 Scheepvaart en havens (CCR)	1.143	1.017	1.064	XII-18.01
SZW	02.24 Bijstand, Participatiewet en Toeslagenwet; Contributie CASS	0	9	9	XV-02.24
VWS	02.10 Curatieve zorg; Kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van de zorg	284	2.200	2.200	XVI-02.11
	04.40 Zorgbreed beleid; inrichten uitvoeringsactiviteiten	1.000	0	0	XVI-04.40
	<i>Subtotaal</i>	<i>114.129</i>	<i>110.327</i>	<i>100.094</i>	
2. Vrede, veiligheid en stabiliteit					
BZ	02.01 Goede internationale samenwerking ter bevordering van de eigen en bondgenootschappelijke veiligheid	12.767	13.486	12.441	V-02.01
	02.02 Bestrijding internationale criminaliteit en terrorisme	13.209	14.205	13.041	V-02.02
	02.03 Wapenbeheersing	8.869	7.621	7.630	V-02.03
	02.04 Bevordering van veiligheid, stabiliteit en rechtsorde in internationaal verband	119.803	118.853	147.085	V-02.04
	02.05 Bevordering van transitie in prioritaire gebieden	16.129	17.674	17.893	V-02.05
BHOS	04.01 Humanitaire hulp	761	1.817	1.017	XVII-04.01
JenV	33.01.01 Apparaat Openbaar ministerie	102	0	0	VI-31.02.21
	36.02.05 Nat. Veiligheid en Terrorismebestrijding	0	305	406	VI-36.02.58
Defensie	01.01.23 Internationale inzet (BIV)	163.232	164.374	199.882	X-01.01.01
	<i>Subtotaal</i>	<i>334.872</i>	<i>338.335</i>	<i>399.395</i>	
3. Effectieve Europese samenwerking					
BZ	03.03 Een hechtere Europese waardengemeenschap	6.122	6.300	6.300	V-03.03
	03.04 Versterkte Nederlandse positie in de Unie	4.419	6.364	5.892	V-03.04
	03.05 Europese vredesfaciliteit	0	0	32.100	V-03.05
Toerek.	EU-begroting	75.733	75.733	75.733	Toerekening
	<i>Subtotaal</i>	<i>86.274</i>	<i>88.397</i>	<i>120.025</i>	
4. Consulaire belangenbehartiging en het internationaal uitdragen van Nederlandse waarden en belangen					
BZ	04.01 Consulaire dienstverlening in het buitenland	14.100	26.497	10.657	V-04.01
	04.02 Samen met (keten)partners het personenverkeer reguleren	18.370	21.906	15.397	V-04.02
	04.03 Grotere buitenlandse bekendheid met de Nederlandse cultuur	9.077	8.529	8.875	V-04.03

Begroting	Omschrijving	2019	2020	2021	Artikel
	04.04 Uitdragen Nederlandse waarden en belangen	21.552	25.347	18.745	V-04.04
OCW	08.77 Internationaal onderwijs; Bijdrage aan andere begrotingshoofdstukken: cultuur	511	521	521	XIII-08.77
	14.71/76 Cultuur; subsidies	4.617	4.617	4.617	XIII-14.71
	<i>Subtotaal</i>	<i>68.227</i>	<i>87.417</i>	<i>58.812</i>	
5. Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen					
BHOS	01.01 Duurzaam handels- en investeringssysteem, incl. MVO	9.218	9.097	9.356	XVII-01.01
	01.02 Versterkte Nederlandse Handels- en Investeringspositie	96.700	104.816	91.777	XVII-01.02
	01.03 Versterkte private sector en arbeidsmarkt in ontwikkelingslanden	4.862	2.280	2.280	XVII-01.03
EZK	1.55 Opdrachten	85	158	158	XIII-11.55
	1.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties	2.690	2.687	2.687	XIII-11.95
	2.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties	2.167	2.528	2.420	XIII-13.95
	<i>Subtotaal</i>	<i>115.722</i>	<i>121.566</i>	<i>108.678</i>	
6. Duurzame ontwikkeling, voedselzekerheid, water en klimaat					
BHOS	02.03 Klimaat	1.741	1.450	1.150	XVII-02.03
lenW	11.01 Integraal waterbeleid (Partners voor Water/Blue Deal)	13.768	17.802	15.611	XII-11.01
	14.01 Wegen en verkeersveiligheid; Netwerk	200	200	200	XII-14.01
	19.02 Uitvoering Milieubeleid en Internationaal	5.132	9.970	5.552	XII-19.02
	23.01 Meteorologie, seismologie en aardobservatie (contributie WMO en ECMWF)	808	3.305	3.305	XII-23.01
	97.01 lenW-brede programmamiddelen	200	0	0	XII-97.01
EZK	4.55 Opdrachten	115	427	277	XIII-04.55
	4.95 Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	1.792	1.773	1.584	XIII-04.95
LNV	21.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties (w.o. FAO en UNEP) ¹	6.519	6.544	6.394	XIV-21.95
	22.95 Bijdragen (inter)nationale organisaties ²	1.357	1.934	1.680	XIV-22.95
	<i>Subtotaal</i>	<i>31.632</i>	<i>43.405</i>	<i>35.753</i>	
7. Sociale vooruitgang (incl. onderwijs)					
BHOS	03.01 Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten en HIV/aids	1.473	1.611	1.611	XVII-03.01
	03.04 Onderwijs	0	0	0	XVII-03.04
OCW	07.70/76 Wetenschappelijk onderwijs	7.224	7.415	7.415	VIII-07.70/76
	08.71/72 Internationaal onderwijs; Subsidies/ Opdrachten	129	116	301	VIII-08.71
	08.76 Internationaal onderwijs; Bijdragen (inter)nationale organisaties: overige	185	185	0	VIII-08.76
	09.10 Algemeen; Internationale samenwerking	3.868	6.868	3.868	XVI-09.12.10
	<i>Subtotaal</i>	<i>12.879</i>	<i>16.195</i>	<i>13.195</i>	
8. Versterkte kaders voor ontwikkeling					
BHOS	05.02 Overig armoedebeleid	1.507	10.969	13.372	XVII-05.02
Financiën	04.52.01 Technische assistentie	1.731	1.779	1.779	IX-04.52.01
	04.50.02 Deelname aan internationale instellingen; desaldering ontvangsten	0	84	83	IX-04.50.01
	04.50.05 Deelname aan internationale instellingen; AIB	6.329	0	0	IX-04.50.01
	04.55.01 Technische assistentie subsidies	0	0	0	IX-04.55.01
	<i>Subtotaal</i>	<i>9.567</i>	<i>12.832</i>	<i>15.234</i>	

Begroting	Omschrijving	2019	2020	2021	Artikel
9. Apparaatskosten (incl. postennet) en overige uitgaven					
BZ	05 Geheim	0	0	0	V-05.01
	06 Nominaal en onvoorzien	0	3.600	4.255	V-06.01
	07 Apparaat	536.749	631.711	573.083	V-07.01
Div. dept.	Attachés	89.201	87.357	76.036	Div. Begrotingen
	<i>Subtotaal</i>	<i>625.950</i>	<i>722.668</i>	<i>653.374</i>	
Totaal non-ODA		1.399.252	1.541.142	1.504.560	

1 In 2019 en 2020 betrof dit artikel 11.95.

2 In 2019 en 2020 betrof dit artikel 12.95.

Bijlage 7: Internationale klimaatfinanciering voor ontwikkelingslanden 2021

In 2009 zegden de rijke landen toe vanaf 2020 USD 100 miljard per jaar vrij te maken voor klimaatactie in ontwikkelingslanden. Deze collectieve toezegging werd in 2015 in Parijs herbevestigd. Een verdeling per donor werd niet overeengekomen. Er wordt in UNFCCC-verband gewerkt aan gemeenschappelijke richtlijnen voor de rapportage over klimaatfinanciering. Het tijdens COP24 in Katowice overeengekomen *Rulebook* heeft daar richting aan gegeven. Het is de bedoeling dat de richtlijnen tijdens de 26^e UNFCCC-klimaatconferentie (COP26) in najaar 2021 worden vastgesteld.

Internationale samenwerking op het terrein van klimaat richt zich op vergroting van de weerbaarheid van mensen en gemeenschappen tegen de gevolgen van klimaatverandering (klimaatadaptatie) en het tegengaan van klimaatverandering (klimaatmitigatie). Hiertoe wordt door Nederland samengewerkt met het bedrijfsleven, ngo's, kennisinstellingen, FMO, multilaterale klimaatfondsen en ontwikkelingsbanken. Als in de samenwerking met bedrijven en private investeerders met publieke middelen private financiering wordt gemobiliseerd, mogen deze private investeringen worden meegeteld als Nederlandse klimaatfinanciering. Om de omvang van die gemobiliseerde financiering te berekenen past Nederland een in OESO-verband ontwikkelde methode toe⁵.

Nederland heeft de afgelopen jaren gewerkt aan een gestage stijging van de publieke en private klimaatuitgaven. De verwachting is dat Nederland in 2021 EUR 580 miljoen aan publieke klimaatfinanciering zal realiseren. Daarnaast zal naar schatting EUR 600 miljoen aan private klimaatfinanciering worden gemobiliseerd met (een deel van) de publieke inzet. De inschatting van de private klimaatfinanciering is lager dan de realisatie in 2019 omdat verwacht wordt dat de COVID-19 crisis in 2020 en 2021 zal leiden tot een (tijdelijke) terugloop van de belangstelling van investeerders.

Vanuit sub-artikel 2.3 (klimaat) zet Nederland in op ondersteuning van internationale klimaatfondsen, bevordering van toegang tot hernieuwbare energie, tegengaan van ontbossing en landdegradatie, vergroening van investerings- en handelsstromen en vergroting van kennis- en capaciteitsopbouw over de relatie tussen klimaat en ontwikkeling. Hiertoe is onder andere het *Dutch Fund for Climate and Development* (DFCD) opgezet, waarin EUR 40 miljoen per jaar wordt geïnvesteerd en dat naar verwachting vanaf 2021 private financiering zal mobiliseren. DCFD heeft de eerste transacties gecommiteerd voor klimaatbestendige landschappen in Kenia, Zambia, Paraguay en Vietnam, onder andere in projecten gericht op duurzaam bosbeheer en landgebruik.

Binnen het thema Voedselzekerheid zet Nederland in op duurzame productiviteitsverhoging en versterking van weerbaarheid en adaptatie, wat tevens resulteert in lagere emissies. Aanpassing aan de gevolgen van klimaatverandering staat ook centraal binnen het thema Water met aandacht voor verhoogde waterproductiviteit in de landbouw, verbeterd stroomgebiedbeheer en veilige delta's, en klimaatbestendige toegang tot drinkwater en sanitaire voorzieningen. Multilaterale ontwikkelingsbanken (MDB's), multilaterale klimaatfondsen als GCF en GEF, en VN-instellingen als UNDP, UN

⁵ Report on Dutch international private mobilised climate finance <https://www.government.nl/topics/development-cooperation/documents/reports/2020/05/12/mobilised-private-climate-finance-report-2019>

Environment, WFP, UNICEF en WHO ontplooiën in hun programma's klimaatrelevante activiteiten die Nederland met niet-geoomerkte financiële bijdragen ondersteunt.

In een aantal gevallen wordt met het bedrijfsleveninstrumentarium expliciet ingezet op vermindering van broeikasgasemissies en op de versterking van weerbaarheid tegen de gevolgen van klimaatverandering, bijvoorbeeld door het gebruik van hernieuwbare energie, het tegengaan van ontbossing, het aanbieden van verzekeringen tegen de risico's van klimaatverandering en de bevordering van innovatie. Tot slot dragen de Strategische Partnerschappen met het maatschappelijk middenveld bij aan klimaatmitigatie en/of klimaatadaptatie, met name door te lobbyen voor beter beleid en betere beleidsuitvoering, waarbij de belangen van de meest kwetsbare mensen voorop staan.

Met een deel van het publieke instrumentarium wordt private financiering gemobiliseerd door samenwerking met Nederlandse en internationale private partijen. Om deze financiering te meten werd in de resultatenmonitoring van het ministerie een indicator voor gemobiliseerde private financiering toegevoegd. Het grootste deel van de private financiering die aan Nederland kan worden toegerekend, wordt gerealiseerd door de MDB's. Deze is niet te specificeren naar sectoren of begunstigde landen.

In onderstaande tabel wordt op hoofdlijnen een indicatie gegeven van de klimaatfinanciering die in 2021 naar verwachting gerealiseerd zal worden. Per beleidsartikel van de BHOS-begroting wordt aangegeven welk deel van de totale middelen naar verwachting klimaatfinanciering betreft.

Naar verwachting zal circa 20 procent van de publieke klimaatfinanciering worden uitgegeven aan het tegengaan van klimaatverandering (mitigatie) en 45 procent aan aanpassing aan klimaatverandering (adaptatie); de overige uitgaven, voornamelijk klimaatfinanciering via multilaterale instellingen, kunnen niet worden gespecificeerd naar deze doelstellingen.

Circa een-derde van de publieke klimaatfinanciering zal naar verwachting worden gerealiseerd in activiteiten die klimaat als hoofddoelstelling hebben. De overige financiering (circa twee-derde) zal worden gerealiseerd in activiteiten die klimaat als nevendoelelstelling hebben.

In het HGIS-jaarverslag over 2021 zal in een bijlage worden gerapporteerd over de *werkelijk gerealiseerde klimaatuitgaven* ten behoeve van ontwikkelingslanden. Daarbij zullen zich ongetwijfeld verschillen voordoen ten opzichte van de hieronder genoemde geschatte bedragen. Dat kan diverse oorzaken hebben, waaronder de omstandigheid dat bij de realisatie talrijke partners betrokken zijn, zoals de MDB's, waarvan het beleid en de investeringen door de donoren gezamenlijk worden bepaald.

Tabel 17 Verwachte klimaatfinanciering voor ontwikkelingslanden 2021 (bedragen x EUR mln.)

Prognose publieke klimaatfinanciering

Begroting	Begrotingsartikel	Indicatie klimaatuitgaven 2021	Indicatie klimaatrelevantie van begrotingsartikel (percentage)
BHOS	1. Duurzame economische ontwikkeling, handel en investeringen	85	16%
	2.1 Voedselzekerheid	120	35%
	2.2 Water	85	44%
	2.3 Klimaat ¹	180	82%
	3. Sociale vooruitgang	25	3%
	4. Vrede, veiligheid en duurzame ontwikkeling	10	1%
	5. Multilaterale samenwerking en overige inzet	40	14%
Financiën	IDA en IBRD	35	
Totale publieke klimaatfinanciering		580	

Prognose gemobiliseerde private financiering

	Indicatie private financiering 2021
Nederlandse klimaatfondsen en programma's	65
Multilaterale ontwikkelingsbanken	350
FMO-A	140
Overige instrumenten en multidonorprogramma's	45
Totale gemobiliseerde private financiering	600

1 Dit begrotingsartikel omvat tevens duurzaam gebruik natuurlijke hulpbronnen.

Bijlage 8: Internationale inspanningen voor migratie in 2021

Deze bijlage licht de verwachte HGIS-uitgaven in 2021 toe op het gebied van (tegengaan van irreguliere) migratie, asielopvang en humanitaire hulp (aan vluchtelingen). Eerst wordt per begrotingsartikel een overzicht gegeven van de financiële inspanningen die volledig gericht zijn op de eerste twee onderwerpen. Vervolgens wordt stilgestaan bij instrumenten en programma's die gedeeltelijk aan vluchtelingen of het tegengaan van irreguliere migratie gerelateerd zijn.

1. Begrotingsartikelen die volledig gericht zijn op eerstejaarsopvang van asielzoekers uit DAC-landen, (irreguliere) migratie en opvang in de regio (bedragen in miljoenen euro's)

Artikel	Budget	2021	
		Totaal	Wv. ODA
6.37.02	JenV begroting: toerekening eerstejaars-opvangkosten asiel	463	463
08.03.01	OCW toerekening: eerstejaarsopvangkosten asiel (primair en secundair onderwijs)	41	41
17.04.02	Migratiesamenwerking en ontwikkeling	34	34
	Opvang in de regio	128	128

Asieltoerekening: eerstejaarsopvang van asielzoekers uit DAC-landen in Nederland.

Conform de richtlijnen van het OESO Development Assistance Committee (DAC) wordt de eerstejaarsopvang van asielzoekers in Nederland uit ODA-middelen gefinancierd. Deze HGIS-middelen worden alleen overgeheveld naar de JenV-begroting en de OCW-begroting voor asielzoekers die afkomstig zijn uit landen die volgens de OESO-DAC gelden als ontwikkelingslanden. De asieltoerekening is gesplitst in een JenV-deel en een OCW-deel.

- JenV-begroting: In de begroting van Justitie en Veiligheid staan de uitgaven vanwege opvang van reguliere asielzoekers en alleenstaande minderjarige vreemdelingen door het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) en Stichting Nidos en overig kosten. De overige kosten betreffen kosten tolken IND, rechtsbijstand en voorlichting van Vluchtelingenwerk Nederland. In de JenV-begroting is aangegeven welk deel wordt toegerekend aan Official Development Assistance (ODA). Voor 2021 houdt het kabinet rekening met een asielinstroom van 32.390 (afkomstig uit DAC-landen en niet-DAC-landen), resulterend in een aan ODA toe te rekenen gemiddelde bezetting van 29,863 (uit DAC-landen). De aan ODA toegerekende kosten worden onder andere berekend op basis van de kostprijzen van het COA en Nidos, het verwachte aantal asielzoekers uit DAC-landen en de verwachte verblijfsduur.
- OCW-begroting: De geschatte uitgaven voor (primair en voortgezet) onderwijs gebaseerd op leerplichtige asielzoekers afkomstig uit DAC-landen tijdens de eerstejaarsopvang.

Opvang en bescherming in de regio

In 2021 is het *Prospects*-partnerschap - voor de aanpak van langdurige crises van ontheemden in de Syrië-regio en in de Hoorn van Afrika - in het derde jaar van implementatie. Dit partnerschap met *UNHCR*, *ILO*, *UNICEF*, *IFC*, en de Wereldbank biedt duurzame oplossingen voor vluchtelingen, intern ontheemden en kwetsbare gastgemeenschappen, en is gericht op bescherming (incl. toegang tot *MHPSS*) onderwijs en werk, zodat ze een menswaardig bestaan kunnen opbouwen daar waar zij (tijdelijk) verblijven.

Hiertoe wordt veel met de private sector samengewerkt. In 2021 worden op basis van een tussentijdse evaluatie eerste lessen over de effectiviteit van *Prospects* getrokken.

Complementair aan dit Partnerschap zal deze ontwikkelingsgerichte aanpak van langdurige ontheemding in 2021 ook door (internationale en lokale) NGO's worden gebruikt in door NL gefinancierde programma's in deze twee focusregio's.

Migratiesamenwerking

Het kabinet zal ook in 2021 mensensmokkel en –handel bestrijden, voorlichting geven over risico's van irreguliere migratie, mensenrechten van migranten beschermen en terugkeer en herintegratie bevorderen. Daarbij wordt de samenwerking met de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) – de grootste uitvoerder van Nederlandse programma's op het terrein van migratiesamenwerking, inclusief vrijwillige terugkeer van gestrande migranten - gestroomlijnd. Het kabinet zet hierbij in op een meer strategische relatie, samen met andere donoren.

In 2021 versterkt het kabinet de strijd tegen mensenhandel, in samenwerking met de Nationale Politie, Mareschausee, het Openbaar Ministerie en het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Het verder intensiveren van diplomatieke contacten met landen van herkomst en transit op alle niveaus vormt daar, ook met het oog op brede migratiesamenwerking, integraal onderdeel van.

Uit de middelen voor opvang in de regio en migratiesamenwerking worden zowel inspanningen binnen als buiten Nederland gefinancierd:

- Nederland financiert het *Prospects* Partnerschap met Wereldbank/IFC/ILO/UNICEF/UNHCR. In dit strategisch samenwerkingskader worden landspecifieke programma's uitgewerkt, met de focus op onderwijs en werk voor vluchtelingen, intern ontheemden en kwetsbare lokale bevolking. Het partnerschap voorziet eveneens in een meer strategische beleidsdialoog met deze organisaties die een voortrekkersrol spelen bij de transformatie van een humanitaire naar een ontwikkelingsaanpak in landen die veel vluchtelingen opvangen.
- Nederland steunt via subsidies (internationale en lokale) NGO's die tevens gericht zijn op een ontwikkelingsgerichte aanpak van langdurige ontheemding in de beide focusregio's.
- Bijdragen aan programma's voor migratie en ontwikkeling van IOM en maatschappelijke organisaties in Nederland ter bevordering van vrijwillige terugkeer en herintegratie van ex-asielzoekers uit ontwikkelingslanden. Aanscherping van de ODA regels hebben ertoe geleid dat activiteiten ten behoeve van vertrek en re-integratie buiten de EU (alleen DAC-landen) niet meer als ODA worden geclassificeerd.
- Via bijdragen het ondersteunen van brede partnerschappen op migratieterrein met prioritaire herkomst-, transit- en opvanglanden, door financiering van activiteiten die belangrijk zijn voor betrokken ontwikkelingslanden en die bijdragen aan beter migratiemanagement, betere bescherming en perspectieven voor vluchtelingen en gastgemeenschappen, tegengaan van uitbuiting en mishandeling van migranten, bestrijding mensensmokkel/-handel, datacollectie en onderzoek, voorkomen van irreguliere migratie en het bevorderen van terugkeer en herintegratie.
- Bevorderen van dataverzameling –analyse inzake migratiestromen.

2. Begrotingsartikelen die deels aan vluchtelingen of migratie gerelateerd zijn (bedragen in miljoenen euro's)

Naast bovengenoemde middelen kan humanitaire hulp ingezet worden ten behoeve van vluchtelingen die besluiten hun land te verlaten wegens conflict of onveiligheid. Het is op voorhand niet aan te geven welke bedragen voor vluchtelingen zullen worden ingezet. Daarom wordt in plaats van de specifieke uitgaven voor vluchtelingen de begrotingsstand van het artikel genoemd.

Artikel	Budget	2021	
		Totaal	Wv. ODA
17.04.01	Humanitaire hulp, inclusief bijdragen aan UNHCR, UNRWA en WFP	370	369

Humanitaire diplomatie en Noodhulp (BHOS-begroting)

Nederland verleent noodhulp aan slachtoffers van conflicten en rampen en zet in op humanitaire diplomatie gericht op naleving van internationaal overeengekomen principes en rechtsregels voor humanitaire actie en de verbetering van het systeem. Het grootste deel van de slachtoffers is ontheemd. De Nederlandse humanitaire inspanningen zijn gericht op het redden van levens, verlichten van lijden en beschermen en herstellen van waardigheid van door crisis getroffen mensen, daar waar de nood het hoogst is. Nederland zal hierbinnen aandacht besteden aan geestelijke gezondheid en psychosociale steun. Ook in 2021 zal er sprake zijn van significante humanitaire inzet. Een groot deel van deze hulp loopt via internationale organisaties van de VN zoals UNHCR, UNRWA en WFP, de Rode Kruis/Rode Halve Maan beweging en de *Dutch Relief Alliance*.

Overige activiteiten indirect gerelateerd aan opvang in de regio en migratie

Een groot deel van de Nederlandse inspanningen op het gebied van ontwikkelings samenwerking en diplomatie is gericht op het bieden van perspectief via sociaaleconomische ontwikkeling, stabiliteit en de aanpak van ongelijkheid. Deze inspanningen geconcretiseerd in de diverse thematische programma's binnen ontwikkelings samenwerking zijn tevens een lange termijn investering in het tegengaan van irreguliere migratie. Deze inzet is uitgewerkt in de nota «Investeren in Perspectief – Goed voor de wereld, goed voor Nederland» welke op 18 mei 2018 aan de Tweede Kamer is aangeboden.